T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

ÇOCUKLARDAKİ BESİN REDDİNİN YETİŞKİNLERDEKİ SEÇİCİ YEME DAVRANIŞI VE EBEVEYN TUTUMLARI DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve TÜRKAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ

İstanbul – 2025

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı	**:**	Merve TÜRKAN
Tezin Dili	**:**	Türkçe
Tezin Adı	**:**	Çocuklardaki Besin Reddinin Yetişkinlerdeki Seçici Yeme Davranışı ve Ebeveyn Tutumları Değişkenleri Açısından İncelenmesi
Enstitü	**:**	İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı	**:**	Çocuk Gelişimi
Tezin Türü	**:**	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	**:**	24.12.2025
Sayfa Sayısı	**:**	81
Tez Danışmanları	**:**	Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ
Dizin Terimleri	**:**	Besin reddi, Ebeveyn tutumu, Seçici yeme davranışı, Yeme bozukluğu
Türkçe Özet	**:**	Bu çalışmanın amacı. Çocuklardaki besin reddinin yetişkinlerdeki seçici yeme davranışı ve ebeveyn tutumları değişkenleri açısından incelenmesidir.
Dağıtım Listesi	**:**	1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne 2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Merve TÜRKAN

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

ÇOCUKLARDAKİ BESİN REDDİNİN YETİŞKİNLERDEKİ SEÇİCİ YEME DAVRANIŞI VE EBEVEYN TUTUMLARI DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve TÜRKAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ

İstanbul – 2025

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve TÜRKAN

…./…./2025

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Merve TÜRKAN'ın Çocuklardaki Besin Reddinin Yetişkinlerdeki Seçici Yeme Davranışı ve Ebeveyn Tutumları Değişkenleri Açısından İncelenmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Çocuk Gelişimi anabilim dalı, Çocuk Gelişimi bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan *Pof. Dr. Ebru KOLSAL*

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ*
(Danışman)

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Nurten ELKİN*

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.
... / ... / 2025

Prof. Dr. İzzet Gümüş
Enstitü Müdürü

ÖZET

Çocuklardaki besin reddinin yetişkinlerdeki seçici yeme davranışı ve ebeveyn tutumları değişkenleri açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır.

Çalışmanın örneklemini İstanbul ilinde ikamet eden 300 2-6 yaş arası çocuk ebeveyni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ), Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; katılımcıların Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ) puan ortalaması 25,00±9,35 olarak belirlenmiştir. Neofobi alt boyutunda ortalama 9,90±4,14 olarak saptanmıştır. Seçici Yeme puanları ortalaması 15,09±6,09'dur. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ortalama puan 139,55±15,40'tır. ETÖ ölçeğinde Demokratik Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ arasında; Demokratik Tutum alt boyutu Seçici Yeme alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu; ETÖ ölçeğinde İzin Verici Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ; İzin Verici Tutum alt boyutu ile Seçici Yeme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ölçeklerin tüm alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kız ve erkek çocukları arasında seçici yeme puanında anlamlı farklılık bulunmuş, erkek çocuklar daha yüksek puanlar almıştır. Yalnızca neofobi alt boyutunda anne-baba dışında bakım vereni bulunan çocuklarda anlamlı düzeyde daha yüksek puan alındığı belirlenmiştir. Okula gitme durumlarına göre besin reddi puanları arasında fark yoktur. Katılımcıların gelir, sigara kullanma ve evde karar alma durumlarına göre de besin reddinde anlamlı farklılık yoktur. Ancak ebeveynlerin tat-doku ve yaşı gibi durumlarına göre farklılıklar belirlenmiştir. YSYA ve ÇBRÖ arasında pozitif bir ilişki bulunmuş, alt boyutlar arasında da benzer ilişkiler saptanmıştır. Bu bulgular, çocuklardaki besin reddi ile ebeveyn tutumları ve yetişkinlerdeki seçici yeme davranışı arasında anlamlı ilişkiler olduğunu, özellikle demokratik tutumun koruyucu, izin verici tutumun ise risk artırıcı bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Besin reddi, Ebeveyn tutumu, Seçici yeme davranışı, Yeme bozukluğu.

SUMMARY

This study aimed to examine food refusal in children in terms of picky eating behavior in adults and parental attitudes. The study sample consisted of 300 parents whose children between the ages of 2 and 6 were diagnosed with food refusal and resided in Istanbul. The Personal Information Form, the Child Food Refusal Scale (CFRS), the Parental Attitude Scale (PAS), and the Adult Picky Eating Questionnaire (ADQ) prepared by the researcher were used as data collection tools. The data obtained in the study were analyzed using SPSS 22. According to the results obtained, the mean score of the participants on the Child Food Refusal Scale (CFRS) was determined as 25.00±9.35. The mean score in the neophobia subscale was determined as 9.90±4.14. The mean Picky Eating score was 15.09±6.09. The mean score of the Parental Attitude Scale (PAS) was 139.55±15.40. A significant and negative relationship was found between the Democratic Attitude sub-dimension of the EAS scale and the MBRS; a significant and positive relationship was found between the Democratic Attitude sub-dimension and the MBRS; and a significant and positive relationship was found between the Permissive Attitude sub-dimension and the MBRS; and a significant and positive relationship was found between all sub-dimensions of the scales. A significant difference was found in picky eating scores between girls and boys, with boys scoring higher. It was determined that only in the neophobia subscale, children who had a caregiver other than their parents had significantly higher scores. There was no difference in food refusal scores based on school attendance. There were also no significant differences in food refusal based on participants' income, smoking status, or decision-making status at home. However, differences were found based on parental factors such as taste, texture, and age. A positive relationship was found between the YSYA and MBRS, and similar relationships were found between the sub-dimensions. These findings suggest that there are significant relationships between food refusal in children and parental attitudes and picky eating behavior in adults, and that democratic attitudes, in particular, may play a protective role while permissive attitudes may play a risk-increasing role.

Keywords: Food refusal, Parental attitude, Picky eating behavior, Eating disorder.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
SUMMARY ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
KISALTMALAR ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**
ÖNSÖZ ..... **vii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Beslenme 3
1.1.1. Yetişkinlerde Sağlıklı Beslenme Davranışı 3
1.1.2. Çocuklarda Sağlıklı Beslenme Davranışı 4
1.1.3. Çocuk Beslenmesinde Ebeveyn Rolü 5
1.2. Çocuklarda Besin Reddi Davranışları 6
1.2.1. Besin Neofobisi 7
1.2.2. Seçici Yeme 9
1.3. Yetişkinlerde Seçici Yeme Davranışları 11
1.3.1. Seçici Yemeyi Etkileyen Faktörler 11
1.4. Ebeveyn Tutumları 14
1.4.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu 15
1.4.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu 15
1.4.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu 16
1.4.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu 16
1.5. İlişkili Çalışmalar 17

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni 20
2.2. Evren ve Örneklem 20
2.3. Veri Toplama Araçları 24
2.4. Verilerin Analizi 25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. Betimsel İstatistiklere İlişkin Analizler 27
3.2. Besin Reddinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi 28
3.3. Ebeveyn Tutumları ve Ebeveyn Seçici Yeme Düzeyi ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişkiye Dair Analizler 33

TARTIŞMA **38**
SONUÇLAR VE ÖNERİLER **46**
KAYNAKÇA **50**
EKLER **59**
ÖZGEÇMİŞ **67**

KISALTMALAR

ÇBRÖ : Çocuk Besin Reddi Ölçeği

ETÖ : Ebeveyn Tutum Ölçeği

KIDMED : Akdeniz Diyet Kalite İndeksi

YSYA : Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri 20
Tablo 2. Çocukların Demografik Özellikleri 22
Tablo 3. Veri Toplama Araçlarına İlişkin Dağılımlar 27
Tablo 4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 28
Tablo 5. Çocuğa Anne-Baba Dışında Bakım Veren Bulunması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 28
Tablo 6. Okula Gitme Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 28
Tablo 7. Çocukta Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin Olması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 29
Tablo 8. Evde Karar Alma Durumlarına Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 29
Tablo 9. Gelir Düzeyine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 30
Tablo 10. Ebeveyn Sigara Kullanma Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 30
Tablo 11. Ebeveynin Yemeyi Reddettiği Besin Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 30
Tablo 12. Ebeveynde Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin Olması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 31
Tablo 13. Ebeveynlerin Yaşı ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki 31
Tablo 14. Çocukta Öğün Düzenine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları 32
Tablo 15. Çocukta Mama Kullanımı (Ay) ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki 32
Tablo 16. Ebeveyn Tutumları ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki 33
Tablo 17. Ebeveynlerin Seçici Yeme Düzeyi ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki 33
Tablo 18. YSYA ve Alt Boyutlarının ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Etkileri 34
Tablo 19. YSYA ve Alt Boyutlarının ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Çoklu Etkileri 35
Tablo 20. YSYA ve Alt Boyutlarının Neofobi Üzerindeki Etkileri 35
Tablo 21. YSYA ve Alt Boyutlarının Neofobi Üzerindeki Çoklu Etkileri 36
Tablo 22. YSYA ve Alt Boyutlarının Seçici Yeme Üzerindeki Etkileri 36
Tablo 23. YSYA ve Alt Boyutlarının Seçici Yeme Üzerindeki Çoklu Etkileri 37
Tablo 24. Demokratik Tutum ve İzin Verici Ebeveyn Tutumunun ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Etkileri 37
Tablo 25. Demokratik Tutum ve İzin Verici Ebeveyn Tutumunun ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Çoklu Etkisi 37

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, yüksek lisans eğitimim süresince edindiğim akademik birikimi derinleştirmek ve alanıma katkı sağlayacak özgün bir araştırma ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma boyunca hem kuramsal çerçeveyi oluşturmak hem de elde edilen verileri bilimsel yöntemler doğrultusunda analiz etmek benim için öğretici ve geliştirici bir süreç olmuştur.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında değerli bilgi, tecrübe ve yönlendirmeleriyle çalışmama büyük katkı sağlayan danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Deniz Yıldız'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez süreci boyunca moral ve motivasyon desteği veren aileme ve yakınlarıma, sabır ve anlayışları için teşekkür ederim.

Bu tezin, alana mütevazı da olsa bir katkı sunmasını diliyorum.

Merve TÜRKAN

GİRİŞ

Beslenme, vücudun büyüme, gelişme, sağlık bakımı ve üretken bir yaşam sağlamak için çeşitli süreçlerden geçtiği gerekli gıdaların tüketimini kapsamaktadır (Baysal, 2004). Canlı organizmaların devamlılığı için temel bir gerekliliktir. Yeme davranışı biyolojik, fizyolojik, ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel unsurlar dahil olmak üzere çok sayıda faktörden etkilenir ve ailenin durumu tarafından şekillendirilir (Şahin ve ark., 2019; Costea-Bărluțiu ve ark., 2024). Çocukların yeme davranışları hem ebeveynler hem de profesyoneller tarafından yanlış anlaşıldığında, bunlar uygunsuz tepkilere yol açabilir ve bu da ciddi sağlık sonuçlarına veya istenmeyen davranışlara neden olabilmektedir (Tengilimoglu-Metin ve Kabasakal-Çetin, 2024).

Beslenme sorunlarını çevreleyen kelime dağarcığı oldukça kapsamlıdır. Gıda seçiciliği, gıda neofobisi, seçici yeme ve gıda kaçınması/kısıtlaması gibi terimler ebeveynler için yaygın endişe kaynağıdır. Ebeveynler arasında önemli endişelere neden olan davranışlardan biri, çocuğun hem görsel hem de tat olarak yeni veya alışılmadık yiyecekleri reddetmesi anlamına gelen yiyecek neofobisidir (Kidiş, 2021). Neofobik davranışlar yaşamın ilk yılında küçük bir ölçüde ortaya çıkabilir, ancak genellikle çocuk daha hareketli hale geldikçe 18 ila 24 ay arasında daha belirgindir. Bu, genellikle kendi kendine çözülen bir aşamadır. Yiyecek neofobisi dönemi, bir çocuğun büyüme ve gelişme hızının yavaşlamaya başladığı ve yemek yerken özerkliklerini ifade etmeye başladıkları zamana denk gelmektedir (Kurt ve Örün, 2016). Yiyecek neofobisinin yoğunluğu bir kişinin hayatı boyunca değişebilir ve birkaç faktörden etkilenir. En sık çocuklarda görülür ve muhtemelen yeni yiyecekleri deneme isteklerini engeller, böylece farklı tatlara maruz kalmalarını sınırlar. Çocukların beslenme alışkanlıkları, sosyal rol modeli görevi gören ebeveynler tarafından önemli ölçüde şekillendirilebilmektedir (Ergün ve Bozdemir, 2023). Bu nedenle, ebeveynlik ile çocukların beslenmesi arasındaki ilişkiyi incelemek, erken yaşlardan itibaren sağlıklı beslenme alışkanlıklarının gelişimine katkıda bulunan faktörleri belirlemek ve yetişkinlikte beslenmeyle ilgili sorunları önlemek için çok önemlidir. Çocuğun yemekle olan ilişkisi, ebeveynin tutumuna göre şekillenmektedir. Aşırı kontrolcü, baskıcı ya da kayıtsız olan ebeveyn tutumlarının, besinleri reddetme ve ilerleyen yaşlarda seçici yeme davranışlarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bir ebeveynin beslenme davranışları da çocukların geliştireceği sağlıklı beslenme

alışkanlıklarını etkilemektedir. Örneğin, ceza, ısrar veya ödül gibi uygulamalar çocukların uygun beslenme alışkanlıklarını benimseme yeteneğini engelleyebilmektedir (Hasbani ve ark., 2023). Ebeveynlik stresi, bakım vermenin taleplerinden kaynaklanır ve bu taleplerle başa çıkmak gerekmektedir. Kullanılan kişisel ve sosyal kaynakların, kişinin sınırlarını aştığında ortaya çıkan stres olarak tanımlanabilir. Bu stres türü, ebeveynlerin ruhsal sağlıklarıyla veya çocuklarıyla olan ilişkilerinin kalitesiyle ilgili beklentilerine dayanarak, "normal" olarak düşündükleri durumlarla ilgili yaşadıkları rahatsızlıkların bir sonucudur (Johnson ve ark., 2018). Dış etmenler, ekonomik stres ve gıda güvensizliği gibi faktörler de ebeveynlikteki stresi artırabilmektedir. Ebeveynler, çocuklarının her aşamasında kaygı ve stres duyabilmektedirler. Yüksek düzeyde kaygıya sahip olan ebeveynlerin yaklaşımlarının, çocuklarıyla olan iletişimleri üzerinde olumsuz etkiler yaratarak, çocuklarının gıda reddi davranışlarının artmasına yol açtığı bilinmektedir (Scaglioni ve ark., 2018). Aynı şekilde, gıda reddinin uzun sürmesi, anne ve çocuk arasında ciddi bir çatışma ve stres sebebi olabilir. Çocuk uygun şekilde beslenemediğinde, anne kendisini suçlu, yetersiz ve kaygılı hissedebilmektedir. Bu nedenle, çocukların gıda reddi davranışlarının annelerin stres seviyelerini tetikleyip kaygılarını artırabileceği dikkate alınmalıdır. Ancak, ebeveynlerin stres durumları ile çocukların beslenme durumu arasındaki ilişkiyi araştıran pek fazla çalışma mevcut değildir (Bookser, 2014).

Verilen bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı çocuklardaki besin reddinin yetişkinlerdeki seçici yeme davranışı ve ebeveyn tutumları değişkenleri açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Çalışma ile bireysel sağlığı ve toplumun genel beslenme alışkanlıklarını etkileyen bu tür yeme sorunlarının erken dönemde fark edilip önlenmesine yönelik önemli bir bilinç oluşacağı da tahmin edilmektedir. Ayrıca çalışma, ebeveynlerin çocuk beslenmesine yaklaşımını daha bilinçli ve destekleyici hale getirecek eğitimsel ve klinik uygulamalara yön verebilecek bir niteliğe sahip olması bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümde konuya ilişkin teorik çerçeveye yer verilmiştir.

1.1. Beslenme

Beslenme, sağlığın korunması ve yaşam kalitesinin artırılması için vücudun ihtiyaç duyduğu besin ögelerini yeterli ve dengeli şekilde almak adına bilinçli bir davranıştır. Çocuklarda büyüme ve gelişmenin sağlanması için makro ve mikro besin ögelerinin yeterli alımı önemlidir. Yetersiz beslenme, büyüme geriliği ve yetişkinlikte kronik hastalık riskini artırabilir. Her yaştaki bireyler için tüm besin gruplarının çeşitliliği sağlanmalıdır (Baysal, 2004). Özellikle çocukluk döneminde edinilen beslenme alışkanlıkları, yetişkinlikte sağlığı etkilemektedir. Yeterli ve dengeli beslenme, fiziksel ve bilişsel gelişimi destekler, hastalıklara direnç sağlar ve ilerideki kronik hastalık riskini azaltmaktadır. Yetersiz beslenme ise olumsuz sağlık sonuçları doğurabilmektedir (Pekcan, 2008).

Günümüzde yaşam tarzındaki hızlı değişimler, beslenme alışkanlıklarının değişmesine yol açmış, yetersiz ve dengesiz beslenmeye neden olmuş, bu da önemli bir sağlık sorunudur. Bu kötü beslenme alışkanlıkları, ailelerin sosyoekonomik ve eğitim düzeyleri gibi faktörlerden etkilenerek önemli sağlık riskleri oluşturmaktadır. Yetersiz beslenme, tüm yaş gruplarını etkileyerek özellikle çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde onlara zarar vermektedir. Daha düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerde, çocuklar sıklıkla yetersiz beslenme, obezite, kalp damar hastalıkları ve vitamin ve mineral eksiklikleriyle karşı karşıya kalmaktadır (Insel, 2014).

1.1.1. Yetişkinlerde Sağlıklı Beslenme Davranışı

Günümüzde kentleşme, ekonomik kalkınma ve küreselleşme, toplumun yaşam tarzında ve yeme alışkanlıklarında önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde obezite ve obeziteyle ilişkili hastalıklarda hızlı bir artışa yol açmıştır. Bilimsel çalışmalar, beslenmenin sağlık, uzun ömür ve yaşam kalitesi için çok önemli olduğunu göstererek önemini vurgulamaktadır. Beslenme, vücudun temel besin maddelerine olan ihtiyaçlarını doğru zamanda karşılamak için bilinçli bir çaba olmalıdır (Allom ve Mullan, 2014).

Beslenme, sadece açlığı gidermek veya canı çektiği şeyleri yemek değildir. Sağlığı korumak, geliştirmek ve yaşam kalitesini artırmak için gereken besinleri uygun şekilde almak önemlidir. İnsanların sağlıklı büyüme ve yaşam için 50'ye yakın besin öğesine ihtiyacı vardır. Bu besinlerin eksik, fazla veya dengesiz alımı, büyüme ve sağlığı olumsuz etkiler. Yeterli ve dengeli beslenme, vücudun enerji ve besin öğelerini doğru alması ve kullanmasıdır. Yetersiz beslenme, gerektiği kadar besin alınmadığında ortaya çıkarken, aşırı yemek yemek dengesiz beslenmeye yol açar ve bazı besin öğeleri yağ olarak birikmektedir (Orji ve Mandryk, 2014). Sağlıklı yeme noktasında söz edilmesi gereken bir kavram tuzdur. Tuz, yemekleri lezzetlendirmek ve besinleri korumak için kullanılır. Ayrıca fast food gibi dışarıda yemek yemek, yüksek sodyum alımına yol açabilir. Ayrıca işlenmiş şeker tüketimi günlük enerjinin %25'ini geçmemelidir; birçok hazır gıda basit şeker içermektedir (Hill ve ark., 2018). Yemeklerin tüketim sıklığı ile öğünlerdeki enerji ve besin ögelerinin miktarı, vücudun dengesi ve organların sağlığı için önemlidir. Bu durum, günlük yaşamın zorluklarına karşı bireyi hazırlarken, yorgunluğu azaltır ve hastalıklardan korur. Sabah ve öğle öğünleri genellikle atlanırken, akşam öğünü daha az atlanmaktadır. Kırsal alanlarda üç öğün tüketenlerin oranı şehirdekilere göre daha yüksektir. Kentlerde sağlıklı beslenme ve öğün düzeni önemsenmemektedir (Köksal ve ark., 2023).

1.1.2. Çocuklarda Sağlıklı Beslenme Davranışı

Beslenme davranışı, yaşam için gereklidir ve genellikle keyiflidir. Bebeklikten okul çağına kadar olan dönemde birçok faktör, beslenme alışkanlıklarını etkiler. Bu faktörler arasında homeostatik sistem, ödüllendirme, çocuğun fiziksel özellikleri, sağlık durumu, ebeveynlerin duygu durumu ve sosyoekonomik durum yer alır. Çocukluğa dair beslenme alışkanlıkları, ömür boyunca devam eder. Sağlıklı beslenme için anne ve çocuk ilişkisi dikkate alınmalıdır (Coşkun ve Karagöz, 2021).

Çocukların sağlıklı beslenme davranışlarını kazandırmak için bazı öneriler bulunmaktadır. Hamile ve emziren annelerin dengeli beslenmesi, ilk altı ay sadece anne sütü verilmesi, bebek açlık sinyalinin tanınması ve sürekli yeni besinlerle tanıştırılması önerilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklara sağlıklı ve besleyici gıdalar sunması ve aile yemekleri düzenlenmesi önemlidir (Hamurcu, 2023).

1.1.3. Çocuk Beslenmesinde Ebeveyn Rolü

Beslenme, çocukların sosyal bir faaliyeti olarak, çevrelerini gözlemleyip taklit etmeleriyle şekillenmektedir. Bu dönemde çocuklar, yiyecekleri tanır ve beslenme alışkanlıkları gelişir. Hoşlandıkları veya hoşlanmadıkları yiyecekler belirlenir ve bu alışkanlıklar yetişkinlikte etkili olabilir. Beslenme alışkanlıkları, fiziksel özellikler, genetik, karakter, yaş, cinsiyet, çevresel etmenler ve aile gibi faktörlerden etkilenir (Özyürek ve ark., 2013). Aile, çocuğun beslenme alışkanlıklarını büyük ölçüde etkileyen bir rol modeldir; özellikle anne, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının oluşmasında önemlidir. Beslenme sorunlarını önlemek, sağlıklı öğün alışkanlıkları kazandırmak ve uygun besleme yöntemlerini benimsemek, yaşam kalitesinin önemli parçalarıdır (Zakkour ve Yıldıran, 2022).

Ebeveynlerin ebeveynlik tarzları, çocuklarının beslenme davranışları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, ebeveynlik tarzları ve beslenmeyle ilgili uygulamaları değerlendirmek, çocukların besin alımını anlamada önemlidir (Akkoç ve Ayyıldız, 2022). Ebeveynlik stilleri ile meyve ve sebze alımı ilişkisini inceleyen çalışmalar çelişkili sonuçlar vermekte; bazıları ise otoriter ebeveynlerin çocuklarının daha sağlıklı beslendiğini göstermektedir. Besleme tarzları, ebeveynlik tarzlarından uyarlanmış bir yapıdır ve genellikle altı temel uygulamayla tanımlanmaktadır ve bunlar arasında; sorumluluk, izleme, modelleme, cesaretlendirme, kısıtlama ve yemek yeme baskısı yer almaktadır. Sorumluluk boyutunda çocuğun ne yiyeceğine ve ne kadar yiyeceğine karar vermesine izin verilirken, ebeveynlerin sağlıklı seçenekler sunmak ve uygun beslenme ortamı sağlamakla sorumlu olması söz konusudur. İzleme ise ebeveynlerin çocuklarının ne yediklerini ve ne sıklıkla tükettiklerini takip etme düzeyidir. Genellikle sağlıksız yiyecek tüketiminin sınırlandırılması amaçlanır. Modellemede de ebeveynin kendi sağlıklı yeme davranışlarıyla çocuğa örnek olması söz konusudur. Çocuklar genellikle ebeveynlerinin yeme davranışlarını taklit ederler. Cesaretlendirme; çocuğu yeni yiyecekleri denemeye ya da sağlıklı seçimler yapmaya motive etmeye yönelik olumlu destekleyici yaklaşımdır. Kısıtlama ise ebeveynin çocuğun belirli yiyecekleri tüketimini sınırlaması ya da yasaklamasıdır. Bu uygulama genellikle abur cubur gibi sağlıksız besinleri sınırlamak amacıyla yapılmaktadır. Son olarak yemek yeme baskısı; ebeveynin çocuğu daha fazla yemesi için zorlaması ya da baskı uygulamasıdır. Genellikle çocuğun yeterince yemediği düşüncesiyle yapılır,

ancak bu tutum çocuğun iştah düzenine zarar verebilmektedir (Hubbs-Tait ve ark., 2008). Ebeveynler, çocukların beslenme alışkanlıklarını etkilemek için yemek zamanlarında belirli stratejiler kullanmaktadırlar, örneğin yemek saatlerini düzenlemek ve sağlıklı beslenmeyi modellemek önemlidir (Lindsay ve ark., 2006). Aile iletişimi ve davranış yönetiminin yemek zamanlarındaki etkileri üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır, ancak bazı çalışmalar olumlu sonuçlar göstermiştir. Araştırmalar, sağlıklı beslenme ve evde yemek kurallarının ebeveyn modellemesiyle ilgili olduğunu göstermektedir. Ebeveyn modelinin çocukların meyve tüketimini artırdığı, etkili ebeveynlik tarzının daha yüksek meyve tüketimi ile ilişkilendirildiği, izin verici ebeveynliğin ise daha az meyve ve sebze alımıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocuklar özellikle sebzeler ve meyveler konusunda seçici davranmaktadır. Sebzelerin sevilmesi için pişirme ve sunuma dikkat edilmelidir. Keskin kokulara ve tatlara duyarlı olduklarından, pişirilmiş sebzelerden önce çiğ sebzeler güzel görünümlü ve küçük parçalara kesilerek sunulmalıdır (Austin ve ark., 2015). Çocuklar genellikle tanıdıkları besinleri tercih ederler. Ayrıca, çocukların yemek yemesi için teşvik edilmesi ve uygun kaşık, çatal verilmesi önemlidir. Çocukların ilgi gösterip sevdikleri yiyecek türlerinde ebeveynlerin tutumu oldukça önemlidir. Ebeveynler, çocuklarına sevdikleri gibi sevdikleri yemekleri sunmalı ve onları teşvik etmelidir. Yemek yemeye zorlamamak ve olumsuz ifadeler kullanmamak önemlidir. Çocuğun tabağına yiyebileceği miktarda yemek konulmalı ve doyduğunu söyleyen çocuk zorlanmamalıdır (Gülaldı, 2010). Sürekli zorlanma aşırı yeme ya da yemek nefretine yol açabilir. Çocuk yemekle oynamaya başladığında yemek kaldırılmalıdır. Dikkat dağıtıcı davranışlardan kaçınılmalı ve çocuk yemek saatlerini keyifli anlar olarak görmelidir. Öğün aralarında besleyici yiyecekler verilmelidir. Ebeveynlerin, çocuklarını yaşıtlarıyla kıyaslaması ve yemeklerini tam olarak bitirmeleri için baskı yapması yanlış bir davranıştır. Çocuğun sağlıklı beslenme alışkanlıkları geliştirmesi için büyüme ve gelişim takibi önemlidir (Salama ve ark., 2014).

1.2. Çocuklarda Besin Reddi Davranışları

Yeme alışkanlıkları, yaşamın ilk yıllarında başlar ve bu süreç, kişinin yetişkinliğinde de etkilenmeye devam etmektedir. Bu yüzden, çocukluk dönemi, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca,

bu dönemde sık sık beslenme ile ilgili sorunlarla karşılaşılmaktadır. Seçici yeme davranışı ve yeni yiyeceklerden korkma, en yaygın beslenme sorunları arasında yer almaktadır.

1.2.1. Besin Neofobisi

Besin neofobisi, yeni ve yabancı yiyecekleri reddetme veya denemek istememe eğilimidir. Bu durum, çocukluk döneminde ortaya çıkar ve çocukların yemek seçimlerini etkiler, tat tercihlerini şekillendirir ve beslenme kalitelerini düşürebilir. Besinlerin tat, koku ve görünüş gibi duyusal özellikleri bu neofobiyi tetikler. Çocuklar tarafından karmaşık bulunan yiyecekler, denemekten kaçınılmasına neden olmaktadır (Damsbo-Svendsen ve ark., 2017).

Besin neofobisi, çocukların yemeğin görünüşü ve dokusuna bağlı olarak reddetmelerine neden olabilmektedir. Eğer çocuk bir besinin özelliklerini beğenmezse, onu denemeyi de reddetmektedir. Bu nedenle, çocukların ilk yıllarında farklı besinlerle tanıştırılması önemlidir. Daha önce denedikleri bir besini beğenmeseler bile, onu tekrar tüketebilmektedirler. Erken dönemde bu tür besinleri tüketmeyen çocukların ilerleyen yıllarda o yiyecekleri yemesi zorlaşmaktadır. Genelde sebzeler, meyvelere göre daha çok reddedilir, bu da sebzelerin acı tat içermesinden kaynaklanmaktadır. Besin neofobisi hem çocuklarda hem de yetişkinlerde yaş, eğitim, kentleşme ve sosyoekonomik durum gibi faktörlere bağlı olarak değişir. Özellikle 2-6 yaş aralığında bu durum sık görülmektedir (Łoboś ve Januszewicz, 2019).

1.2.1.1. Nedenler

Neofobi, bireysel tat tercihleriyle ilgili hem genetik hem de çevresel faktörlerden etkilenir. Genetik farklılıklar, tatlı, umami veya acı gibi tatların nasıl algılandığını etkileyebilir ve bazı çocukların acı yeşil sebzelere karşı daha toleranslı olmasına neden olurken, diğerleri bunları tamamen reddedebilmektedir. Gıda neofobisi, bir çocuğun yetiştirilme tarzından miras alınabilir veya çevresi tarafından şekillendirilebilir. Aile ve akranlar da dahil olmak üzere sosyal çevre, çocukların yeme davranışlarını ve neofobiye olan eğilimlerini etkilemektedir. Ebeveynler, özellikle anneler, çocuklarının gıda neofobisini şekillendirmede önemli bir rol oynar ve özellikle çocuklar üzerindeki sağlıksız etkilerini azaltmak için ebeveyn neofobisini anlamak önemlidir (Siddiqui ve ark., 2022).

Çocuklukta besin tercihleri değişir ve yeni veya az kabul edilen besinlere karşı isteksizlik azaltılabilir. Gebelik ve emzirme dönemi beslenme düzeni, şekli ve tekrarı gibi faktörler bu durumu etkiler. Duyusal özellikler, yeme davranışını etkileyen önemli unsurlardandır. Çocuklarda, besinlerin dokusal yapıları, gıdaların reddedilmesi veya kabulü üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Sert, topaklı ve taneli dokular genellikle çocuklar için daha az kabul edilir. Bu durum, çocukların ebeveynleri tarafından sunulan yiyeceklerde daha az çeşitlilik kabul etmelerine yol açabilmektedir (Çınar ve ark., 2021).

1.2.1.2. Çocuk Sağlığına Etkileri

Besin neofobisi, önemli vitamin ve minerallerin eksikliğine yol açabilir. Neofobik çocuklar, önerilen sebze, meyve ve süt ürünlerini daha az yer ve yalnızca seçtikleri yiyecekleri tüketirler. Bu durumda beslenme becerileri kazanamayabilirler (Kanısoy, 2020).

Besin neofobisi, yetersiz beslenme, diyet çeşidinin azlığı ve meyve-sebze tüketiminin düşük olmasından dolayı sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Özellikle besin alerjisi veya intoleransı olan obez çocuklarda önemlidir; bu çocuklar yeni gıdalar denemekte isteksiz oldukları için diyetlerini uygulamakta zorluk çekmektedirler (Şengüzel ve Akyüz, 2022).

1.2.1.3. Neofobiye Sahip Çocukların Yönetimi

Çocuklara özel beslenme planı yapılmalıdır. Bu planda mevcut diyetin değerleri, beslenme şekli, miktarı ve tıbbi geçmiş göz önünde bulundurulmalıdır. Besin neofobisi varsa, ebeveynlerle empati kurarak eğitim vermek yeterli olabilir. Ciddi nedenler varsa uzman bir psikolog veya psikiyatristle görüşülmelidir (Palamutoğlu ve ark., 2022).

Besin neofobisi olan çocukların yönetimi için bazı önemli faktörler vardır. Yemekler küçük miktarlarda ve düzenli zamanlarda sunulmalı, besinler çocuklara baskı yapmadan tekrar tekrar verilmelidir. Ayrıca, çocukların yemeklerini kendileri yemesi teşvik edilmeli, besinler ulaşılabilir yerde olmalıdır. Besin zinciri yöntemi ile tanıdık ürünler eşliğinde sunulmalıdır. Besinler, neofobisi olan çocuklar için tanıdık olduğu için kabul edilebilmektedir. Ancak, düzenli bir şekilde değişiklik yapmak ve çeşitli yöntemler kullanmak önemlidir. Yemek sırasında olumlu bir atmosfer

sağlanmalıdır; örneğin, ebeveynler şikâyet etmemeli ve yeni ürünler için tatlı ödüller vermemelidir. Yeni yiyecekleri övgü ya da oyunla ödüllendirmek daha iyidir. Ayrıca, çocukların yemek hazırlığında yer alması, gıda tercihlerini etkiler ve sağlıklı alışkanlıklara teşvik etmektedir (Stratton ve ark., 2015).

1.2.2. Seçici Yeme

Seçici yeme, erken çocukluk döneminde başlayan normal bir gelişim aşamasıdır. Ancak, seçici veya telaşlı yemenin net ve tutarlı bir tanımı yoktur. Temel özellikleri arasında sınırlı türde ve miktarda yiyecek tüketimi, yeni yiyecekleri denemekte isteksizlik ve belirli duyusal özellikler nedeniyle yiyecekleri reddetmek bulunmaktadır. Seçici yiyicilerin diyetinin beslenme yeterliliği ile ilgili soruları gündeme getirdiği belirtilmektedir (Kermen ve Aktaç, 2018).

1.2.2.1. Seçici Yeme Yaygınlığı

Çocuklar genellikle ebeveynlerin gözlemlerine veya yiyecek tüketim kayıtlarına dayanarak seçici yiyiciler olarak tanımlanır. Ebeveynler, bu çocukların yiyeceklerle ilgili katı tutumlar, yavaş yeme, belirli yemek hazırlama talepleri ve yemek zamanlarından kaçınma gibi ek özellikler gösterdiğini belirtmektedirler (Kurt ve Örün, 2016).

Seçici beslenme, okul öncesi çocuklarda %14 ile %60, daha sonraki çocukluk döneminde ise %7 ile %27 oranında görülür. Çocukların yaşı, bu oranlardaki farklılıkları etkilemektedir. Çocuklar büyüdükçe ebeveynlerin onların seçiciliğine dair algıları artabilir. Seçici yeme davranışı, genellikle 2 yaş civarında en yüksek seviyeye ulaşır ve 4-5 yaşına kadar azalır, fakat yetişkinliğe kadar sürmektedir. 8-12 yaş arasındaki çocukların yaklaşık %20'si seçici yiyici olarak kabul edilmektedir. Bu durum, çocukların gelişiminin normal bir parçasıdır (Baş ve Hamurcu, 2021). Çocukluk döneminde görülen seçici yeme davranışı, genellikle yetişkinlikte de devam etmektedir ve literatürde seçici yemenin yetişkinlerdeki yaygınlığı farklı oranlarda bildirilmektedir. Bazı çalışmalarda %5 ila %10 arasında değişen oranlara rastlanırken, daha geniş spektrumda değerlendirilen araştırmalarda %15'lere kadar çıktığı görülmektedir (Zickgraf ve Ellis, 2018). Seçici yeme davranışının özellikle duyusal hassasiyetler, yiyecek neofobisi (yeni yiyecek deneme korkusu) ve geçmişte yaşanmış olumsuz yeme deneyimleriyle bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Dovey, 2018).

1.2.2.2. Seçici Yeme ile İlişkili Faktörler

Seçici yeme, çocukların ve ailelerin özellikleriyle bağlantılıdır. İlk altı ay sadece anne sütü ile beslenen ve ardından çeşitli yiyeceklerle tanışan bebeklerin seçici yeme olasılığı daha düşüktür. Erken tamamlayıcı besinlerin başlanması, yiyecek kabulünü artırabilir. İkinci ve daha sonraki doğum sırası ve kardeşe sahip olmanın da seçici yemeye karşı koruyucu etkisi vardır. Çocuk ve anne mizacı, özellikle olumsuz duygular, seçici yeme riskini artırır. Genç anne ve düşük sosyoekonomik durum da etkilidir (Taylor ve Emmett, 2019).

Anne besleme uygulamaları ve annelerin yeme davranışları, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarını etkileyebilmektedir. Ebeveynlerin, sağlıksız yiyecekleri yasaklayıp sağlıklı yiyecekleri yemeleri için baskı kurması, çocukların yeme davranışlarını etkilemektedir. Bu baskı, çocukların belirli yiyecekleri sevmelerini ve tüketmelerini azaltabilir. Ebeveynler, çocuklarının yeterince yemek yemesini görmek için baskı yapabilmektedir. Anne modelinin olumlu etkisi, meyve ve sebze tüketimini artırabilir, ancak olumsuz etkisi seçici yiyicilik yaratır (Walton ve ark., 2017). Ayrıca, evdeki yiyeceklerin mevcut olması, özellikle meyve ve sebzeler için önemlidir. Seçici yemek yeme, ebeveynin stres ve kaygı hissetmesine yol açmakta ve aile işlevlerini etkileyebilmektedir. Ebeveynler, çocuklarının sağlıklı gıdaları reddetmesi nedeniyle besin yeterliliği konusunda endişe duymaktadır. Bu durum, ebeveynlerin yemek konusunda daha fazla mücadele ve olumsuz duygular yaşamasına neden olmaktadır (Wolstenholme ve ark., 2020).

1.2.2.3. Seçici Yemenin Sonuçları

Seçici yemenin normal çocuk gelişiminin bir parçası olduğu kabul edilse de bu durumun diyet, büyüme ve sağlık üzerindeki etkileri önemlidir. Araştırmalar, seçici yiyicilerin genellikle daha az diyet çeşitliliğine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, seçici yiyicilerin enerji alımının daha düşük olduğu ve sebze, balık, et gibi gıdaları daha az tükettikleri belirlenmiştir. Seçici yiyen çocukların daha az enerji harcadığı, daha az vücut ağırlığı artışı gösterdiği ve ileride davranış sorunları yaşama olasılığının daha yüksek olduğu kanıtlanmıştır. Bu durum, ebeveynler için bir endişe kaynağıdır (Baş ve Hamurcu, 2021).

1.3. Yetişkinlerde Seçici Yeme Davranışları

Seçici yeme, erken çocukluk döneminde başlayan normal bir gelişim aşamasıdır. Ancak, seçici yemenin net bir tanımı yoktur; bunun yerine, sınırlı yiyecek tüketimi, yeni yiyecekleri denemekte isteksizlik ve belirli duyusal özelliklere dayanarak yiyecekleri reddetmek gibi temel özellikler bulunur. Seçici yiyicilerin diyetleri, beslenme yeterliliği ile ilgili sorular doğurmaktadır (Işık, 2019).

1.3.1. Seçici Yemeyi Etkileyen Faktörler

Stok ve birlikte çalıştığı kişiler, yiyecek seçimlerini etkileyen faktörleri bir araya getirmiştir (2017). Bunu "Beslenme ve Yeme Belirleyicileri Çerçevesi-DONE" adlı bir planda yaptılar. Bu plana göre, insanların hangi yiyecekleri seçtiğini etkileyen dört ana alan vardır. Bunlar: kişi, diğer insanlar, etraflarındaki yer ve kurallardır (Lafraire ve ark., 2016).

Bireylerin besin seçimleri, sağlıklı beslenme algısıyla yakından ilişkilidir ve bu algı, seçici yeme davranışını etkileyen önemli bir faktördür. Sağlıklı olduğu düşünülen besinlerin genellikle lezzetli, doğal ve katkı maddesi içermeyen ürünler olması, seçici yiyen bireylerin tercihlerini şekillendirmektedir (Janius ve Amdan, 2024). Ancak, sağlıklı beslenme motivasyonuna rağmen bazı bireylerde, özellikle kadınlarda, tat algısına bağlı olarak sağlıklı yiyeceklerin lezzetsiz olduğu düşüncesi seçici yeme davranışını tetikleyebilmektedir ve bu durum, besin çeşitliliğini sınırlayarak besin reddine yol açmaktadır. Ayrıca, organik ve doğal gıdaların daha çok tercih edilmesi, seçici yeme davranışının doğallık ve güvenlik arayışıyla bağlantısını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, seçici yeme davranışı incelenirken, bireylerin besinlerin sağlık, lezzet ve doğallık algıları ile bu algıların cinsiyet ve yaş gibi demografik faktörlerle nasıl etkileşime girdiği dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, sağlıklı yiyeceklerin duyusal özelliklerinin iyileştirilmesi, seçici yeme davranışının azaltılmasında önemli bir strateji olarak görülmektedir (Ekstein ve ark., 2010).

Ruh hali ve besin seçimi birbirini etkileyen önemli faktörlerdir. Açlık, ödül mekanizması, yaş, hafıza, kişilik özellikleri, ekonomik durum ve yeme kültürü gibi unsurlar bu ilişkiyi şekillendirir. Birey, ruh haline ve isteklerine bağlı olarak besin seçimini belirler. Negatif ruh halinden kurtulma ve pozitif ruh halini artırma isteği bu seçimleri etkiler (Ellis ve ark., 2018). Bir diğer faktör olan zaman, post-modern

toplumda önemli bir kaynaktır ve insanlar, değişen yaşam koşulları nedeniyle yemek hazırlamaya harcadıkları zamanı azaltmak istemektedirler. Kadınların iş gücüne katılması ve yaşam tarzındaki değişiklikler, insanların kolay hazırlanan besinlere yönelmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, ev yemekleri yerine hazır yiyecekler tercih edilmektedir. Hazır gıdalara yönelen kişiler, yemek yapmayı sevmeyen, bu konuda yeteneği az olan ve genellikle yalnız yemek yiyen bireylerdir. Gençler, bekâr erkekler ve eğitim düzeyi yüksek bireyler, hazır yiyecekleri daha çok tercih etmektedir. Ayrıca, hazır besinlerin uygun fiyatları ve hazırlama süresinin kısalığı, bu tercihleri etkilemektedir. Üniversite öğrencileri arasında, tatlı istasyonuna yakın oturanların daha fazla tatlı yediği bulunmuştur (Solmaz ve Solmaz, 2019). Öte yanda besinlerin duyusal çekiciliği, lezzetli ya da lezzetsiz olarak algılanmasında önemli bir rol oynar. Görüntü, tat, doku ve koku gibi özellikler, besinlerin tercih edilmesinde etkilidir. Ayrıca, işitsel uyaranlar da yeme isteğini etkileyebilir. Duyu kayıpları, yaşlılık ve bazı hastalıklarda besin alımını etkilemektedir. Besin seçimi, duyusal çekicilik ile tokluk deneyimi arasındaki ilişkiye dayanır (Yücel, 2009).

Besinlerin duyusal çekiciliği, lezzetli ya da lezzetsiz olarak algılanmasında önemli bir rol oynar. Görüntü, tat, doku ve koku gibi özellikler, besinlerin tercih edilmesinde etkilidir. Ayrıca, işitsel uyaranlar da yeme isteğini etkileyebilir. Duyu kayıpları, yaşlılık ve bazı hastalıklarda besin alımını etkilemektedir. Besin seçimi, duyusal çekicilik ile tokluk deneyimi arasındaki ilişkiye dayanır (Bourne ve ark., 2023). Yeme davranışında duyusal deneyim de önemli bir rol oynar. Her duyusal bileşen, iştah kontrolünü farklı şekillerde etkileyebilir. Besinler görünmeden önce bile, ortamda bulunan kokular, yenilebilir yiyeceklerin varlığını gösterir ve iştahı artırır. Özellikle yüksek enerji içeren besinlerin kokuları, fazla kilolu ya da kısıtlamaya giden bireylerde daha fazla etkilidir. Ayrıca, erken yaşamda deneyimlenen kokular, ileriki dönemlerde tat tercihlerini etkiler. Özellikle hamile ve emziren annelerin belirli kokulara yönelik tercihleri, çocuklarına da geçebilmektedir (Walton ve ark., 2017).

Tekstür, besinlerin yapı ve özelliklerini belirlemek için kullanılan bir kalite kriteridir. Başlangıçta görsel olarak değerlendirilir, ancak esas olarak ağızda dişler ve tükürük ile yapılır. Tekstürel özelliklerin beğenilmesi parabol eğrisi ile gösterilebilir; tepe noktası en sevilen durumu gösterir. Her besin için tekstürün optimum seviyesi farklıdır ve kötü tekstür, besin reddinin önemli bir nedeni olabilmektedir. Tekstürle

ilgili çalışmalar yavaş ilerlerken, bireylerin tekstüre dair farkındalıkları ve ifadeleri sınırlıdır. Eğer besin beklentileri karşılanırsa, tekstüre odaklanılmaz; aksi takdirde, tekstür sorun olur (Chao, 2018). Çoğu insan tadın da yiyecek seçiminde en önemli faktör olduğuna inanmaktadır, ancak yiyecekle ilk duyusal etkileşim görseldir. Yiyeceklerin görünümü, kalitesi, tazeliği ve tadı hakkında bilgi sağlamaktadır. Sadece yiyeceğe bakmak bile beyindeki ödülle ilgili alanları harekete geçirir. Yiyeceklere görsel olarak maruz kalmak, tükürük üretimini artırarak sindirim sürecini başlatır. Özellikle iki ila beş yaş arasındaki çocuklara yeni yiyecekler tanıtmak, meyve ve sebzelere karşı seçici yemeyi azaltabilmektedir. Çocuklar yeni yiyeceklerin resimlerini görürlerse, bunları denemeye daha istekli olurlar. Yiyecekleri çekici bir şekilde sunmak da tercih için önemlidir (Xue ve ark., 2015). Ayrıca besinlerin görünürlüğü artırıldıkça tüketim miktarı da artmaktadır. Şeffaf paketlerdeki lezzetli meyveler, opak paketlerdekinin daha fazla satıldığını gösterirken, daha az lezzetli sebzelerin opak kaplarda daha fazla tercih edildiği saptanmıştır. Besinin görünüşü ve kokusu, bilinçli tüketim için önemlidir; örneğin, meyvelerin renkleri olgunluk göstergesi olarak seçimi etkiler. Çeşitli tatlar ve besinler sunmak, tüketimi artırır ve duyusal doygunluğu geciktirir. Besin seçiminde çeşitlilik sadece tat ile değil, görünümle de ilgilidir (Trofholz ve ark., 2017).

Ekonomik faktörler de seçici yemede önemli bir rol oynar. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), yüksek gıda fiyatlarının halk sağlığını tehdit ettiğini, özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve düşük gelirli aileler gibi dezavantajlı grupları etkilediğini vurgulamaktadır. Gıda fiyatları ve gelir, bireysel gıda seçimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Düşük sosyoekonomik statüye sahip aileler gelirlerinin büyük bir kısmını gıda alışverişine harcarlar. Yüksek gıda fiyatları, bu ailelerin sağlıklı gıda seçimleri yapmasını engeller. Enerji yoğunluğu ile enerji maliyeti arasında negatif bir ilişki vardır ve bu da tüketicilerin paradan tasarruf etmek için yüksek enerjili, yüksek şekerli ve yüksek yağlı gıdaları seçmesine neden olmaktadır. Et, sebze ve meyveler daha sağlıklı olsa da yüksek fiyatları tüketici seçimlerini etkiler. Yerel veya organik gıdalar tüketicileri daha yüksek fiyatlar ödemeye yönlendirebilir. Fiyat indirimleri de satın alımları etkiler ve fiyatlar düştüğünde daha sağlıklı atıştırmalıkların satışını artırmaktadır (Ariyanti ve ark., 2023). Aroma maddeleri, renklendiriciler ve koruyucular, besinlerin özelliklerini değiştirmek ve değerini artırmak için eklenmektedir. “Doğal” terimi, tüketicilerde olumlu bir çağrışım yapar ve sağlıklı,

taze, organik veya yöresel besinleri düşündürür. Ancak, doğal ve organik besin tanımları arasında karmaşa vardır. Organik besinler, sentetik kimyasallar içermez ve daha sağlıklı oldukları düşünülür, ayrıca çevre dostu kabul edilir. Sağlık kaygıları, organik besin alımını etkileyen ana sebeptir. Kadınlar, erkeklere göre gıda içeriği konusunda daha fazla endişe taşır. Ancak, cinsiyetle ilgili önyargılar da vardır (Cardona Cano ve ark., 2015). Öte yandan birçok insan vücut ölçüleri ve şekli konusunda endişelenir ve bu da yiyecek seçimlerini etkiler. Özellikle kadınlar zayıf olma isteğini diyetleri için temel bir motivasyon olarak kullanırlar. Bu motivasyon yaşa göre değişir, ergenler kilo kontrolüne daha fazla odaklanırken, yaşlı bireyler sağlığa öncelik vermektedir (Kurt ve Örün, 2016; Kurbi, 2021). Son yıllarda etik tüketicilik de ön plana çıkmıştır. Bu kavram, kişisel ve ahlaki görüşlere dayanarak bilinçli tüketim tercihleri yapmayı ifade eder. Tüketiciler, ürünleri satın alırken veya almaktan vazgeçerken, etik şartları göz önünde bulundurarak karar verirler. Etik tüketim, kişisel isteklerin yanı sıra iyi/kötü ve doğru/yanlış gibi ahlaki değerleri de dikkate alarak seçim yapmayı içerir. Çevre koruma, insan ve hayvan hakları gibi kavramlar, bireylerin etik anlayış çerçevesinde tercihler yapmalarına yol açar. Etik yeme anlayışı, sadece yiyecek seçimlerinin değil, aynı zamanda kültürel bir olgunun da yansımasıdır. İyi eğitimli ve orta-yüksek gelir grubuna ait bireylerin, etik beslenmeye eğilimli olduğu görülmektedir. Ayrıca, zengin aileler için besin, kendini ifade etme aracıyken, düşük gelirli aileler için beslenmek bir başarıdır. İstanbul'da yapılan bir çalışmada, bireylerin etik anlayışlarına göre farklı tercihler yaptığı ve yerel yemekler, helal besinler gibi ürünlere yöneldikleri belirlenmiştir (Köksal, 2018).

1.4. Ebeveyn Tutumları

Tutum, bireylerin olaylara ve nesnelere karşı gösterdiği eğilimlerdir ve zihinsel değerlendirmelerle bağlı davranış ve duyguları içermektedir. Tutum, kişilik yapısında önemli bir rol oynar. Aile ise her toplumda doğal olarak oluşan sosyal birimdir. Aile üyelerinin çeşitliliği, kapsamlı bir tanım yapmayı zorlaştırır. Birleşmiş Milletler, aileyi kan bağı, yasal bağlar veya evlilikle bağlantılı hane halkı üyelerinden oluşan bir grup olarak tanımlar. Aile, toplumsal düzenin korunmasında ve toplumun yeniden üretiminde önemli bir rol oynamaktadır (Scaglioni ve ark., 2008).

Çocuğun kişiliği, doğduğu andan itibaren aile, okul ve çevresinden etkilenir. İlk 5-6 yılda aile ortamı, kişiliğin temelini atar ve ebeveynler burada en önemli role

sahiptir. Çocuk, ebeveynlerini gözlemleyerek ve taklit ederek olgunlaşır. Ebeveyn tutumları, çocuklarla ilgilenirken gösterilen tutarlı davranışlardır. Bu tutumların kişilik, öz saygı ve psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi önemli bir konudur (Dirik ve ark., 2015). Ebeveyn davranışlarını değerlendirmek için öz bildirim anketleri kullanılabilir. Ebeveynlerin çocuklarına nasıl davrandıkları soğuk ya da sevgi dolu, izin verici ya da kontrolcü gibi farklı yaklaşımlarda olmaktadır. Ebeveynler, kendi yaşam tarzlarına uygun ebeveynlik yöntemleri kullanarak çocuklarının kişiliği ve duyguları üzerinde önemli bir etki yaratabilmektedir (Afat, 2013).

1.4.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ebeveynlik, çocuklara koşulsuz sevgi ve saygı göstermeyi gerektirir. Ebeveynler, çocuklarının benzersiz niteliklerini kabul ederek, onların kimliklerini keşfetmelerine yardımcı olur. Bu sayede çocuklar, kendine güvenen bireyler olarak gelişmektedir (Uykan ve Akkaynak, 2019).

İletişim, sorunları çözmek için önemlidir. Evde dostane bir atmosfer yaratılır ve kurallar birlikte çalışarak belirlenir. Kuralların amacı, çocuğun gelişimini desteklemek ve sorumluluk duygusu kazandırmaktır. Ceza uygulanmaz, çocukların gönüllü olarak kurallara uyması beklenir. Bu değerleri öğrenen çocuklar, kendine saygılı ve başkalarını düşünen bireyler olarak yetişirler. Aynı zamanda, yaratıcı, girişken ve hoşgörülü olurlar. Demokratik ebeveynlik, çocukların depresyon eğilimlerini azaltır ve hem eğitimsel başarıya hem de psikolojik iyi olma haline yardımcı olur (Saylık ve Yalçın, 2018).

1.4.2. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Aşırı otoriter ve baskıcı ebeveynler çocuklarını yargılar ve kendi dünya görüşlerine göre şekillendirmeye çalışırlar. Bu ebeveynler, çocuklarının duygu ve düşüncelerine değer vermeyerek, onların uzaklaşmasına neden olurlar. Çocuklar sevgi ve saygı eksikliği hissetmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

Ebeveynler, çocuk beklenen davranışı sergilediğinde sevgi ve ödüller sunar. Otoriter ebeveynler, çocuklarının kişiliğini kabul etmez ve disiplin uygular; sevgilerini, çocuklardan itaat bekledikleri için esirgeyebilmektedirler. Otoriter figür olarak kendilerini görürler. Ebeveynlerin kontrol uyguladığı durumlarda iletişim tek

yönlüdür; disiplin tedbirleri çocuklara zorla uygulanır. Bu, çocukların duygularını bastırır ve onlarda korkaklık, bağımlılık ve pasiflik yaratır. Ebeveynlerin kontrolü, bu çocuklarda düşük özsaygı ve zayıf sosyal beceriler ile ilişkilidir ve antisosyal davranış, madde bağımlılığı, anksiyete ve depresyon gibi sorunlara yol açmaktadır (Yoleri ve ark., 2017).

1.4.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Koruyucu ebeveynlikte, ebeveynler çocuklarını aşırı korur ve kontrol eder. Bu, çocukların kendi başlarına öğrenmelerini engeller ve bağımsızlıklarını azaltmaktadır. Aşırı kontrol altında büyüyen çocuklar, bağımsız karar verme yeteneğinden yoksun kalabilir. Ebeveynler, çocuklarına sıkı bir kontrol ortamı yaratır ve bununla birlikte çocuklarının ilerlemelerini yeterince takdir etmezler. Bu durum, çocukların kendilerine güvenmelerini zorlaştırmaktadır (Kantarcıoğlu ve Sezgin, 2018).

Ebeveyn tarafından yapay bir ortamda yetişen çocuklar, çevrelerine uyum sağlamakta zorlanırlar ve başkalarıyla ilişkilerinde güvensizlik gösterirler. Bu durum, bağımsız yaşamalarını zorlaştırır ve mutsuzluklarına yol açar. Çocuklar, kendilerini yetersiz hisseder ve öğrenilmiş çaresizlik geliştirirler. Sonuç olarak, sorumluluk almaktan kaçınır, sosyalleşme sorunları yaşarlar ve düşük öz güvene sahip olurlar. Koruyucu ebeveynler huzursuzluk ve aşırı kaygı gösterir. Olası olumsuzluklardan endişe duyarlar ve mükemmeliyetçilik, sabırsızlık gibi davranışlar sergilerler. Aşırı korumacı ebeveynlerin çocuklarıyla güçlü duygusal bağları vardır (Afat, 2013).

1.4.4. İzin Verici Ebeveyn Tutumu

Aşırı hoşgörülü ebeveynler, çocuklarına sevgi ve şefkat gösterse de onlara fazla özgürlük tanır. Eğer çocuk fiziksel tehlike altında değilse, ebeveynler davranışlarını düzenlemez ve kontrol sağlamazlar. Bu durum, çocuğun denetimsiz bir şekilde gelişmesine yol açmaktadır. Çocuk, isteklerinin öncelikli olduğu bir ortamda özgürce hareket eder ve olumsuz davranışları görmezden gelinir veya tutarsız bir şekilde ceza verilir. Sonuç olarak, çocuk, ebeveynlerinin umursamadığı hissine kapılabilmektedir (Aydoğru ve Dilekmen, 2016).

İzin verici ebeveynlere sahip çocuklar beklenmedik kurallarla karşılaşır ve bu nedenle huzursuz olurlar. Sınırların olmaması, çocukların aidiyet duygusunu

kaybetmesine ve benmerkezci hissetmesine neden olur. Bu çocuklar sosyal ortamlarda iş birliği yapamazlar, ilişkilerini kötü etkilemektedir. Ayrıca, otorite eksikliği ve ebeveyn rehberliği yetersizliği nedeniyle disiplin sorunları yaşarlar. Ergenlikte büyümeleri rahat olduğu için disiplin kurallarına uyum sağlamada zorluk çekerler. Sonuç olarak, bu çocuklar kendi isteklerini yönetme becerisinden yoksun kalırlar ve dış dünyada çeşitli zorluklarla karşılaşır, akademik ve profesyonel başarı elde etmekte güçlük çekmektedirler (Karabulut Demir, 2007).

1.5. İlişkili Çalışmalar

Bu başlık altında çocuklarda besin reddi, yetişkinlerde seçici yeme ve beslenmede ebeveyn tutumlarına ilişkin önceki araştırmalara yer verilmiştir.

Galloway ve ark. (2005) araştırmalarında özellikle kız çocukları üzerinde ebeveynlerin beslenme baskısı ve yönlendirme davranışlarının seçici yeme üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin aşırı kontrolcü veya ısrarcı beslenme stratejilerinin, çocuklarda seçici yeme davranışlarını artırdığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, demokratik ve destekleyici ebeveyn tutumları, çocukların farklı yiyeceklere daha açık olmalarını sağlamaktadır. Çalışma, ebeveyn tutumlarının çocuk yeme davranışlarını anlamada belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

Dowey ve ark. (2008) de çalışmalarında çocuklarda "picky/fussy eating" ve neofobi davranışlarının ebeveyn tutumlarıyla ilişkisini ele almışlardır. Literatürdeki bulgular, ebeveynlerin yeme davranışlarının, özellikle baskıcı, kaygılı veya tutarsız yaklaşımlarının, çocuklarda seçici yeme ve yeni yiyeceklere karşı korku davranışlarını artırdığını göstermektedir. Çocukların yeme alışkanlıklarının yalnızca genetik veya bireysel faktörlerle açıklanamayacağı, ebeveyn tutumlarının önemli bir belirleyici olduğu vurgulanmıştır.

Köroğlu (2009) çalışmasında 4-6 yaş aralığındaki 183 çocuk ve aileleri üzerinde 29 sorudan oluşan bir anket ile çalışma gerçekleştirmiştir. Ailelerin yeme alışkanlıklarını ve çocukları beslerken sergiledikleri davranışları tespit etmeyi amaçlanan çalışmada sonuçlar, ailelerin çocuklarını genellikle tok olduklarında beslediklerini ve çocuklar kendilerine sunulan yemeği beğenmezlerse alternatif yiyecekler hazırladıklarını göstermiştir. Aileler yeterli besin grubu tüketmediği için

çocuklarda da benzer kötü alışkanlıklar oluşmakta olduğu; ayrıca evde abur cubur bulundurulduğunda çocukların bu yiyecekleri sık sık tükettikleri belirlenmiştir. Sonuç olarak bu alışkanlıklar çocuklarda sağlıksız beslenme ve beslenme sorunlarına yol açmaktadır.

Farrow ve ark. (2015) çalışmalarında ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları yeme denetimi ve yönlendirme stratejileri ile çocukların seçici yeme davranışları arasındaki ilişkiler incelenmişlerdir. Uzunlamasına izlem tasarımı kullanılarak, ebeveynlerin aşırı baskıcı veya izin verici tutumlarının çocukların yiyecek reddi ve belirli yiyeceklerden kaçınma davranışlarını artırdığı bulunmuştur. Ayrıca, ebeveynlerin kendi yeme alışkanlıkları ve olumlu modellemeleri, çocukların daha çeşitli ve dengeli beslenmesini teşvik etmektedir. Çalışma, ebeveyn tutumlarının çocuk yeme davranışlarını şekillendirmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Işık (2019) çalışmasında 19-24 yaş aralığındaki 350 kadın öğrencinin kişilik özellikleri ile besin seçimi ve yeme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada anketler ve testler kullanılarak veri toplanmış ve bir model geliştirilmiştir. Sonuçlar, kişilik alt boyutlarının besin seçim motivasyonları ve yeme davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle, duygusal dengelilik ve sorumluluğun yeme davranışları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Kişilik özelliklerinin dikkate alınması, beslenme müdahalelerinde yeni bir yaklaşım geliştirebilir.

Kanısoy (2020), çalışmasında Gazimağusa ilindeki ilkokul çocuklarında gıda neofobisi, inflamatuvar indeks puanları, diyet kalitesi ve antropometrik ölçümler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 3. sınıftan 5. sınıfa kadar kız ve erkek olmak üzere eşit sayıda olmak üzere toplam 300 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Öğrencilerin özellikleri, neofobi puanları, inflamatuvar indeks, Akdeniz Diyet Kalite İndeksi (KIDMED) ve gıda tüketim sıklıkları anketler aracılığıyla değerlendirilmiştir. İnflamatuvar indeks sınıflandırmalarına göre vücut ağırlığı, boy, bel çevresi, boyun çevresi ve BKİ değerlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Çalışmada neofobi ve inflamatuvar indeks puanları arasında pozitif bir korelasyon, KIDMED ve neofobi puanları arasında ise negatif bir korelasyon gösterilmiştir. Ayrıca Akdeniz diyetine uyum ile diyet inflamatuvar indeksi arasında bir bağlantı gözlenmiştir. Neofobi ve

inflamatuvar indeks arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için daha geniş popülasyonlu ileri çalışmalar önerilmektedir.

Harmancıoğlu, (2022), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan devlet ve özel anaokullarındaki 3-5 yaşındaki çocuklarda yeme davranışları, besin seçiciliği, diyet çeşitliliği ve antropometrik ölçümler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada çocukların ve ebeveynlerin demografik bilgileri, çocukların antropometrik ölçümleri ve besin tercihlerine dair veriler toplanmıştır. İkinci aşamada, daha önce sevilmeyen bir gıda olan kabak, 38 çocuğa farklı şekillerde sunularak kabulü değerlendirilmiştir. Sonuçlar, besin seçiciliğinin düşük diyet çeşitliliği ve olumsuz yeme davranışlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerin besleme yöntemleri de çocukların besin seçiciliğini etkilemektedir. Sevilmeyen bir besine tekrarlı maruziyetin kabulü artırabileceği belirlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemine ilişkin detaylara yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2012).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini hastalık tanısı olmayan 2-6 yaş arası çocuk ebeveynleri oluştururken, örneklemini araştırmacının mesleki sosyal çevresinden ulaştığı 2-6 yaş arası normal gelişim gösteren çocuk ebeveyni olan, İstanbul ilinde ikamet etmekte olan 300 ebeveyn oluşturmaktadır. Örnekleme İlişkin Özellikler aşağıda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Özellik	Frekans (N)	Yüzde (%)
Eğitim Durumu		
İlkokul	25	8,3
Ortaokul	55	18,3
Lise	107	35,7
Üniversite ve üstü	113	37,7
Gelir Düzeyi		
Gelirim giderimden az	61	20,3
Gelirim giderime eşit	118	39,3
Gelirim giderimden fazla	121	40,3
Medeni Durum		
Bekar	21	7,0
Evli	279	93,0
Eşin Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	58	19,3
Serbest Meslek, Özel Sektör	126	42,0

Devlet Memuru	67	22,3
Diğer	49	16,3
Evde Karar Alma		
Evin erkeği karar verir	19	6,3
Evin kadını karar verir	31	10,3
Ortak karar verilir	250	83,3
Çocuk İsteklerine Önem Verme		
Hayır	21	7,0
Evet	279	93,0
Sigara Kullanımı		
Hayır	132	44,0
Evet	168	56,0
İştah Durumu		
Çok kötü	3	1,0
Kötü	6	2,0
Orta	49	16,3
İyi	174	58,0
Çok iyi	68	22,7
Yemeyi Reddedilen Besin		
Hayır	216	72,0
Evet	84	28,0
Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin		
Hayır	202	67,3
Evet	98	32,7
Toplam	300	100
Özellikler	**Min.-Max.**	**Ort.±s.s.**
Yaş	21-54	31,19±5,26
Tüketilen Öğün	1-6	3,55±1,15
Atlanan Öğün	1-2	1,22±0,41

Tablo 1'de yer alan verilere göre katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında, %37,7'sinin üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu, bunu %35,7 ile lise mezunlarının izlediği görülmektedir. Gelir düzeyi açısından incelendiğinde, katılımcıların %40,3'ünün gelirinin giderinden fazla olduğunu, %39,3'ünün gelirinin giderine eşit olduğunu, %20,3'lük bir kesimin ise gelirinin giderinden az olduğunu bildirmişlerdir. Medeni durum açısından, %93'ü evli, %7'si bekardır. Eşin çalışma durumu bakımından %19,3'ü çalışmıyor, %42'si serbest meslek veya özel sektörde çalışıyor, %22,3'ü devlet memuru, %16,3'ü ise diğer kategorilerde yer almaktadır. Evde karar alma durumu incelendiğinde, %6,3 oranında kararların evin erkeği tarafından, %10,3 oranında evin kadını tarafından alındığı, %83,3 oranında ise kararların ortak alındığı bildirilmiştir. Katılımcıların %93'ü çocuk isteklerine önem verdiklerini, %7'si ise önem vermediklerini belirtmiştir. Sigara

kullanımı açısından %44'ü sigara kullanmadığını, %56'sı ise sigara kullandığını ifade etmiştir. İştah durumuna göre dağılımda %1'i çok kötü, %2'si kötü, %16,3'ü orta, %58'i iyi, %22,7'si ise çok iyi olarak yanıt vermiştir. Yemeyi reddedilen besinlerle ilgili olarak %28'i bu durumu yaşadığını, %72'si yaşamadığını belirtmiştir. Tat, doku ve görünüme göre besin reddi yaşayanların oranı %32,7 iken, %67,3'ü bu durumu yaşamadığını ifade etmiştir. Toplam katılımcı sayısı 300'dür ve veriler %100'lük bir dağılımla sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların yaş dağılımlarının 31,19±5,26; tüketilen öğün sayısının 3,55±1,15 ve atlanan öğün ortalamasının da 1,22±0,41 olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin özelliklerinin ardından çocuklara ilişkin incelemeler yapılmıştır.

Tablo 2. Çocukların Demografik Özellikleri

Özellik		Frekans (N)	Yüzde (%)
Çocuğun Cinsiyeti			
	Kız	131	43,7
	Erkek	169	56,3
Başka Bakım Veren Durumu			
	Hayır	236	78,7
	Evet	64	21,3
Okula Gitme Durumu			
	Hayır	192	64,0
	Evet	108	36,0
Çocukta Besine Alerji			
	Hayır	278	92,7
	Evet	22	7,3
Emzirme Bırakma Sorunu Yaşama			
	Hayır	267	89,0
	Evet	33	11,0
Ek Gıdaya Geçişte Sorun Yaşama			
	Hayır	274	91,3
	Evet	26	8,7
Çocuklarda Öğün Düzeni			
	Hayır	40	13,3
	Evet	260	86,7
Çocuklarda Öğün Atlama			
	Hayır	268	89,3
	Evet	32	10,7
Beslenme Sırasında Öğürme-Kusma			
	Hayır	275	91,7
	Evet	25	8,3
Beslenme Sırasında Boğulma-Yutamama			
	Hayır	291	97,0
	Evet	9	3,0

Çocuk İştah		
Çok kötü	4	1,3
Kötü	5	1,7
Orta	41	13,7
İyi	178	59,3
Çok iyi	72	24,0
Çocukta Reddedilen Besin		
Hayır	201	67,0
Evet	99	33,0
Çocukta Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin		
Hayır	207	69,0
Evet	93	31,0
Kardeş ile Birlikteyken Besin Reddi		
Hayır	283	94,3
Evet	17	5,7
Toplam	300	100
Özellikler	**Min.-Max.**	**Ort.±s.s.**
Çocuk kilosu (kg)	10-46	19,08±4,05
Çocuk boy (cm)	72-134	103,21±9,55
Anne sütü ile beslenme (ay)	0-36	9,76±5,20
Mama kullanımı (ay)	0-2	0,84±0,98
Ek gıdaya geçiş ayı	3-12	6,00±0,89
Çocuklarda günlük öğün	1-8	4,96±1,10

Tablo 2'de görüldüğü üzere çocukların %43,7'sinin kız, %56,3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %78,7'si çocuklarına başka bir bireyin bakım vermediğini belirtirken, %21,3'ü çocuğun bakımında başka bir kişinin de yer aldığını ifade etmiştir. Çocukların %64,0'ı herhangi bir eğitim kurumuna devam etmemekte, %36,0'ı ise okula gitmektedir.Çocukların %7,3'ünde besin alerjisi mevcuttur. Emzirmenin bırakılması sürecinde sorun yaşayanların oranı %11,0 olup, %89,0'ı bu süreçte herhangi bir problem yaşamamıştır. Ek gıdaya geçişte sorun yaşayan çocukların oranı %8,7 ile sınırlı kalmıştır. Çocukların %86,7'si düzenli öğün alışkanlığına sahipken, %13,3'ünde bu alışkanlık bulunmamaktadır. Öğün atlama davranışı %10,7 oranında görülmektedir. Beslenme sırasında öğürme veya kusma sorunu yaşayan çocukların oranı %8,3 iken, boğulma ya da yutamama problemi yaşayan çocukların oranı %3,0'dur. Çocukların iştah düzeylerine bakıldığında, %59,3'ünün iştahı iyi, %24,0'ının çok iyi, %13,7'sinin orta, %1,7'sinin kötü ve %1,3'ünün çok kötü olarak değerlendirilmiştir. Besin reddi davranışı %33,0 oranında raporlanmış, %67,0'lik kesim böyle bir durumun olmadığını belirtmiştir. Tat, doku ya da görünüm nedeniyle besin reddi davranışı %31,0 oranında gözlenmiştir. Kardeşiyle

birlikteyken besin reddi davranışı gösteren çocukların oranı ise %5,7 ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca çocukların kilolarının ortalama 19,08±4,05, boylarının 103,21±9,55, anne sütü ile beslenme düzeylerinin 9,76±5,20, mama kullanımının 0,84±0,98, ek gıdaya geçiş ayının 6,00±0,89 ve çocuklarda günlük öğün sayısının ortalama 4,96±1,10 olduğu belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ), Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) kullanılmıştır. Verilerin toplanmasına geçilmeden önce etik kurul onayı alınmıştır (Ek 1). Kişisel Bilgi Formu'nda çoktan seçmeli toplam beş soru yer almaktadır (Ek 2). Diğer ölçeklere ilişkin detaylar aşağıda sunulmuştur:

- **Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ):** Rioux ve ark. (2017) tarafından geliştirilen; Şengüzel (2021) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 2-7 yaş arasındaki çocuklarda besin neofobisi ve seçici yemeyi saptamaya yarayan bir araçtır. Ölçek; ebeveynler aracılığı ile 2-7 arasındaki çocuklarda besin reddini eğilimini inceleyen 5'li Likert formunda 10 maddeden; neofobi alt boyutu ve seçici yeme alt boyutu olarak 2 alt boyuttan oluşmaktadır (Ek 3). Ölçekten toplam 10-50 arasında puan alınabilmektedir. Ölçek puanının artması besin reddinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve ölçeğin toplamında güvenirlik katsayısı 0,814 olarak belirlenmiştir. Aracın güvenirlik düzeyi bu çalışmada ise 0,884 olarak tespit edilmiştir.
- **Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ):** Karabulut Demir (2007) tarafından geliştirilen ölçek; anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik davranışlarının belirlenmesini sağlamaktadır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir. 5'li Likert formunda 46 maddeden oluşan bu ölçekte "Her zaman böyledir" 5 puan; "Çoğunlukla böyledir" 4 puan; "Bazen böyledir" 3 puan; "Nadiren böyledir" 2 puan ve "Hiçbir zaman böyle değildir" 1 puan almaktadır (Ek 4). Ölçekte Demokratik, Otoriter, Aşırı Koruyucu ve İzin Verici olmak üzere 4 alt boyut mevcuttur ve her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için

bir puan elde edilmektedir. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve güvenirlik düzeyleri sırasıyla alt boyutlar için 0,83, 0,76, 0,75 ve 0,74 olarak belirlenmiştir. Aracın güvenirlik düzeyi bu çalışmada ise 0,809 olarak tespit edilmiştir.

- **Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA):** Esin ve Ayyıldız (2022) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 5'li Likert formunda ve 14 maddeden meydana gelmektedir (Ek 5). Ölçek puanlaması; Yemek sunumu: 1,3,7,10,12,13,14'ün ortalaması, Besin çeşitliliği: 4,8,11'ün ortalaması, Yemeğe karşı ilgisizlik: 5,9'in ortalaması, Tat koşullanması: 2,6'in ortalaması, YSYA toplam: Bütün maddelerin ortalaması şeklinde yapılmaktadır. Yüksek puan daha fazla seçici yeme ile ilişkilidir. Puan arttıkça seçici yeme davranışı da artmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve güvenirlik düzeyi ölçek toplamında 0,731 olarak belirlenmiştir. Aracın güvenirlik düzeyi bu çalışmada ise 0,855 olarak tespit edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler SPSS TÜRKÇE (Statistical Package for the Social Sciences) 22 paket programında analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin güvenirlik düzeyleri ile verilerin normal dağılıma uyum sağlayıp sağlamadıklarının belirlenebilmesi için çarpıklık-basıklık değerleri belirlenmiştir. Verilere göre değerler -1,5 ve +1,5 aralığındadır. Veriler normal dağılım gösterdikleri için parametrik test yöntemleri kullanılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2013). Sosyo-demografik özelliklerin frekans tabloları oluşturularak ve hipotezlerin test edilebilmesi amacıyla da parametrik test yöntemlerinden bağımsız örneklemler için t testi, tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Analizler için güven aralığı $p<0,05$ olarak belirlenmiştir. Ölçekler arası ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson Korelasyon Analizi, her iki değişkenin de sürekli olup birlikte normal dağılım gösterdiği zaman kullanılmaktadır. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak, 0,70-1,00 arasında olması yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişkiyi ifade etmektedir (Büyüköztürk 2013). Pearson korelasyon analizinin ardından da basit doğrusal regresyon analizi ve

çoklu doğrusal regresyon analizi ile etki desteklenmiştir. Çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- H0: Ebeveyn tutumlarının, çocuklardaki besin reddiyle ilişkisi yoktur.
- H1: Ebeveyn tutumlarının, çocuklardaki besin reddiyle ilişkisi vardır.
- H0: Evde karar alma durumuna göre çocuklardaki besin reddi tutumlarının arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- H1: Evde karar alma durumuna göre çocuklardaki besin reddi tutumlarının arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H0: Ebeveynlerin seçici yeme düzeyi ile çocukların besin reddi düzeyi arasında anlamlı ilişki yoktur.
- H1: Ebeveynlerin seçici yeme düzeyi ile çocukların besin reddi düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Betimsel İstatistiklere İlişkin Analizler

Çalışmada ilk olarak araştırmada kullanılan ölçek formlarına ilişkin dağılımlar incelenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Veri Toplama Araçlarına İlişkin Dağılımlar

Ölçekler	Min.-Max.	Ort. ($\bar{X}$) ±S.S.
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	10-50	25,00±9,35
Neofobi	4-20	9,90±4,14
Seçici Yeme	6-30	15,09±6,09
Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)	67-195	139,55±15,40
Demokratik Tutum	17-85	71,18±10,97
Otoriter Tutum	11-50	19,36±9,02
Aşırı Koruyucu Tutum	9-45	32,77±6,98
İzin Verici Tutum	9-45	16,23±6,22
Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA)	1-4,71	2,36±0,77
Yemek Sunumu	1-4,43	2,52±0,79
Besin Çeşitliliği	1-5	2,19±1,04
Yemeğe Karşı İlgisizlik	1-5	2,27±1,17
Tat Koşullanması	1-5	2,10±1,07

Tablo 3'te yer alan verilere göre, Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ) puanları 10 ile 50 arasında değişmekte olup, ortalama puan 25,00±9,35 olarak belirlenmiştir. Neofobi alt boyutunda ortalama 9,90±4,14 olarak saptanmıştır. Seçici Yeme puanları ortalaması 15,09±6,09'dur. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) toplam puanı 46 ile 230 arasında değişmekte olup; ortalama puan 139,55±15,40'tır. ETÖ alt boyutları incelendiğinde; Demokratik Tutum puanları ortalama 71,18±10,97; Otoriter Tutum puanları ortalama 19,36±9,02; Aşırı Koruyucu Tutum puanları ortalama 32,77±6,98; İzin Verici Tutum puanları ise ortalama 16,23±6,22 olarak ölçülmüştür. Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) puanları 1-5 arasında değişmekte olup; ortalama değer 2,36±0,77'dir. Bu ankete ait alt boyutlar incelendiğinde; Yemek Sunumu ortalaması 2,52±0,79, Besin Çeşitliliği ortalaması 2,19±1,04, Yemeğe Karşı İlgisizlik ortalaması 2,27±1,17 ve Tat Koşullanması ortalaması 2,10±1,07 olarak hesaplanmıştır.

3.2. Besin Reddinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Cinsiyet	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Kız	131	23,39	14,528	-2,573	0,011*
	Erkek	169	26,24			
Neofobi	Kız	131	9,66	10,093	-0,858	0,392
	Erkek	169	10,08			
Seçici Yeme	Kız	131	13,73	4,829	-3,423	0,001*
	Erkek	169	16,15			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 4'e göre ÇBRÖ toplam puanında ve seçici yeme alt boyutunda kız ve erkek çocuklarının arasında anlamlı farklılık bulunmuş olup, erkek çocuklarının daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir (p<0,05). Neofobi alt boyutunda ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 5. Çocuğa Anne-Baba Dışında Bakım Veren Bulunması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Başka Bakım Veren	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	64	25,56	1,437	-0,507	0,614
	Hayır	236	24,84			
Neofobi	Evet	64	11,04	3,875	-2,327	0,022*
	Hayır	236	9,59			
Seçici Yeme	Evet	64	14,51	0,010	0,836	0,405
	Hayır	236	15,25			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 5'e göre yalnızca neofobi alt boyutunda anne-baba dışında bakım veren varlığına göre anlamlı farklılık gözlenmiştir ve başka bakım vereni bulunan çocuklar daha yüksek puan almışlardır (p<0,05).

Tablo 6. Okula Gitme Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Okula Gitme	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	192	24,66	1,379	-0,800	0,425
	Hayır	108	25,59			
Neofobi	Evet	192	9,60	2,993	-1,628	0,105

	Hayır	108	10,43			
Seçici Yeme	Evet	192	15,06	3,772	-0,124	0,902
	Hayır	108	15,15			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 6'da görüldüğü üzere çocukların okula gitme durumlarına göre besin reddi puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>0,05).

Tablo 7. Çocukta Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin Olması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	**Red**	**N**	**Ort. ($\bar{X}$)**	**F**	**t**	**p**
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	207	31,13	2,473	-8,489	0,000*
	Hayır	93	22,24			
Neofobi	Evet	207	13,18	1,646	-10,194	0,000*
	Hayır	93	8,43			
Seçici Yeme	Evet	207	17,95	2,593	-5,748	0,000*
	Hayır	93	13,81			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 7'de de incelendiği üzere çocukların tat-doku ve görünüme göre besin reddi olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi ve seçici yeme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Seçici yeme davranışı olan çocuklarda da puanların daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Evde Karar Alma Durumlarına Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	**Evde Karar Alma**	**N**	**Ort.**	**F**	**p**
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evin erkeği karar verir	19	26,00	0,570	0,566
	Evin kadını karar verir	31	23,42		
	Ortak karar verilir	250	25,12		
Neofobi	Evin erkeği karar verir	19	9,47	0,614	0,542
	Evin kadını karar verir	31	9,22		
	Ortak karar verilir	250	10,02		
Seçici Yeme	Evin erkeği karar verir	19	16,52	0,862	0,424
	Evin kadını karar verir	31	14,19		
	Ortak karar verilir	250	15,10		

ANOVA; *p<0,05.

Tablo 8'e göre katılımcıların evde karar alma durumlarına göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 9. Gelir Düzeyine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Gelir Düzeyi	N	Ort.	F	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Gelirim giderimden az	61	24,70	0,043	0,958
	Gelirim giderime eşit	118	25,13		
	Gelirim giderimden fazla	121	25,01		
Neofobi	Gelirim giderimden az	61	10,27	0,442	0,643
	Gelirim giderime eşit	118	9,66		
	Gelirim giderimden fazla	121	9,94		
Seçici Yeme	Gelirim giderimden az	61	14,42	0,585	0,558
	Gelirim giderime eşit	118	15,46		
	Gelirim giderimden fazla	121	15,07		

ANOVA; *p<0,05.

Tablo 9'a göre katılımcıların gelir düzeylerine göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 10. Ebeveyn Sigara Kullanma Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Sigara Kullanımı	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	168	25,84	1,693	-1,755	0,080
	Hayır	132	23,92			
Neofobi	Evet	168	10,23	0,370	-1,576	0,116
	Hayır	132	9,47			
Seçici Yeme	Evet	168	15,60	1,034	-1,632	0,104
	Hayır	132	14,44			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 10'da incelendiği üzere katılımcıların sigara kullanma durumuna göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 11. Ebeveynin Yemeyi Reddettiği Besin Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Yemeyi Red. Besin	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	84	27,05	1,017	-2,286	0,024*
	Hayır	216	24,19			
Neofobi	Evet	84	11,38	5,027	-3,655	0,000*
	Hayır	216	9,32			
Seçici Yeme	Evet	84	15,67	0,767	-0,987	0,325
	Hayır	216	14,87			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 11'de görüldüğü üzere katılımcıların yemeyi reddettikleri besin olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi alt boyutunda çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05). Yemeyi reddettiği besin olan ebeveynlerin çocuklarında düzeylerin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12. Ebeveynde Tat-Doku ve Görünüme Göre Reddedilen Besin Olması Durumuna Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Red	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	98	28,28	0,293	-4,170	0,000*
	Hayır	202	23,40			
Neofobi	Evet	98	11,57	5,605	-4,714	0,000*
	Hayır	202	9,09			
Seçici Yeme	Evet	98	16,71	0,454	-3,131	0,000*
	Hayır	202	14,31			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 12'de de görüldüğü gibi ebeveynlerin tat-doku ve görünüme göre besin reddi olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi ve seçici yeme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Seçici yeme davranışı olan ebeveynlerin çocuklarında puanların daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin Yaşı ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki

		Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	*Neofobi*	*Seçici Yeme*
Yaş	Pearson Correlation	-0,102	-0,022	-0,141
	Sig. (2-tailed)	0,078	0,699	0,015*
	N	300	300	300

Pearson Korelasyon; *p<0,05

Tablo 13'te yer alan verilere göre ebeveynlerin yaşı ile ÇBRÖ toplam puanı arasında (r:-0,102; p:0,078) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>0,05). Ebeveynlerin yaşı ile Neofobi alt boyutu arasında da (r:-0,022; p:0,699) anlamlı bir ilişki olmadığı (p>0,05) belirlenmiştir. Ancak, ebeveynlerin yaşı ile Seçici Yeme alt boyutu arasında (r:-0,141; p:0,015) anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Tablo 14. Çocukta Öğün Düzenine Göre Çocuk Besin Reddi Farklılıkları

Özellikler	Öğün Düzeni	N	Ort. ($\bar{X}$)	F	t	p
Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	Evet	260	25,03	0,000	-0,150	0,881
	Hayır	40	24,80			
Neofobi	Evet	260	9,88	0,032	0,195	0,846
	Hayır	40	10,02			
Seçici Yeme	Evet	260	15,14	0,143	-0,367	0,715
	Hayır	40	14,77			

Bağımsız Örneklemler İçin T Testi; *p<0,05

Tablo 14'teki analiz verilerine göre, çocukların öğün düzenlerine göre besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (p>0,05).

Tablo 15. Çocukta Mama Kullanımı (Ay) ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki

		Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	*Neofobi*	*Seçici Yeme*
Mama Kullanımı (Ay)	Pearson Correlation	0,045	0,141	-0,027
	Sig. (2-tailed)	0,439	0,015*	0,644
	N	300	300	300

Pearson Korelasyon; *p<0,05

Tablo 15'te yer alan verilere göre çocukta mama kullanımı süresi ile ÇBRÖ toplam puanı arasında (r:0,045; p:0,439) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p>0,05). Mama kullanımı süresi ile Seçici Yeme alt boyutu arasında da (r:-0,027; p:0,644) anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (p>0,05). Ancak, mama kullanımı süresi ile Neofobi alt boyutu arasında (r:0,141; p:0,015) anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05).

3.3. Ebeveyn Tutumları ve Ebeveyn Seçici Yeme Düzeyi ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişkiye Dair Analizler

Tablo 16. Ebeveyn Tutumları ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki

		Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	*Neofobi*	*Seçici Yeme*
Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)	Pearson Correlation	-0,057	-0,022	-0,073
	Sig. (2-tailed)	0,324	0,709	0,208
Demokratik Tutum	Pearson Correlation	-0,147	-0,062	-0,184
	Sig. (2-tailed)	0,001*	0,288	0,001*
Otoriter Tutum	Pearson Correlation	-0,026	0,044	-0,069
	Sig. (2-tailed)	0,658	0,445	0,231
Aşırı Koruyucu Tutum	Pearson Correlation	-0,020	-0,059	0,010
	Sig. (2-tailed)	0,732	0,307	0,866
İzin Verici Tutum	Pearson Correlation	0,178	0,057	0,234
	Sig. (2-tailed)	0,002*	0,323	0,000*
	N	300	300	300

Pearson Korelasyon; *p<0,05

Tablo 16'da yer alan verilere göre ETÖ ölçeğinde Demokratik Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:-0,147; p: 0,001) arasında; Demokratik Tutum alt boyutu Seçici Yeme (r:-0,184; p: 0,001) alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu (p<0,05); ETÖ ölçeğinde İzin Verici Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:0,178; p:0,002); İzin Verici Tutum alt boyutu ile Seçici Yeme (r: 0,234; p:0,000) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu (p<0,05) belirlenmiştir.

Tablo 17. Ebeveynlerin Seçici Yeme Düzeyi ile Çocuk Besin Reddi Arasındaki İlişki

		Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)	*Neofobi*	*Seçici Yeme*
Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA)	Pearson Correlation	0,519	0,366	0,547
	Sig. (2-tailed)	0,000*	0,000*	0,000*
Yemek Sunumu	Pearson Correlation	0,473	0,388	0,462
	Sig. (2-tailed)	0,000*	0,000*	0,000*
Besin Çeşitliliği	Pearson Correlation	0,413	0,246	0,466

	Sig. (2-tailed)	0,000*	0,000*	0,000*
Yemeğe Karşı İlgisizlik	Pearson Correlation	0,416	0,249	0,470
	Sig. (2-tailed)	0,000*	0,000*	0,000*
Tat Koşullanması	Pearson Correlation	0,339	0,212	0,375
	Sig. (2-tailed)	0,000*	0,000*	0,000*
	N	300	300	300

Doğrusal Regresyon; *p<0,05

Tablo 16'da yer alan verilere göre YSYA ve ÇBRÖ (r:0,519) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir (p<0,05). Ölçeklerin tüm alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkinin belirlenmesinin ardından çocuk besin reddinin YSYA tarafından anlamlı yordanıp yordanmadığının belirlenmesi için regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 18-20).

Tablo 18. YSYA ve Alt Boyutlarının ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Etkileri

		t	**F**	**r**	**r^2**	**p**
YSYA Toplam	Regresyon	6,844	109,788	0,519	0,269	0,000*
	Kalıntı	10,478				
Yemek Sunumu	Regresyon	6,805	85,868	0,473	0,224	0,000*
	Kalıntı	9,266				
Besin Çeşitliliği	Regresyon	14,714	61,281	0,413	0,171	0,000*
	Kalıntı	7,828				
Yemeğe Karşı İlgisizlik	Regresyon	16,221	62,471	0,416	0,173	0,000*
	Kalıntı	7,904				
Tat Koşullanması	Regresyon	16,673	38,621	0,339	0,115	0,000*
	Kalıntı	6,215				

Doğrusal Regresyon; *p<0,05

Tablo 18'e göre YSYA toplam puanı ile ÇBRÖ puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup (r=0,519; p=0,000), YSYA puanlarındaki değişimin yaklaşık %26'sının (r^2=0,269) ÇBRÖ puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutunun ÇBRÖ puanının %22,4'ünü, besin çeşitliliği alt boyutunun %17,1'ini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutunun %17,3'ünü ve tat koşullanması alt boyutunun %11,5'ini açıkladığı saptanmıştır. Tüm analizlerde p değerlerinin 0,05'in altında olması, YSYYA toplam ve alt boyut puanlarının Çocuk Besin Reddi düzeyini anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir. Bu bulgunun ardından Çoklu Regresyon Analizi ile değişkenlerin ortak etkileri de değerlendirilmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. YSYA ve Alt Boyutlarının ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Çoklu Etkileri

		t	F	r	r^2	p
Çoklu Etki	Regresyon	1,002	28,166	0,526	0,276	0,000*
	Kalıntı	6,211				

Çoklu Regresyon; *p<0,05

Tablo 19'a göre YSYA toplam puanı ve alt boyutlar ÇBRÖ üzerinde ortak olarak da pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir (r=0,526; p=0,000). Ortak olarak değişkenler ÇBRÖ'yü %27,6 düzeyinde açıklamaktadır.

Tablo 20. YSYA ve Alt Boyutlarının Neofobi Üzerindeki Etkileri

		t	F	r	r^2	p
YSYA Toplam	Regresyon	7,345	46,111	0,366	0,134	0,000*
	Kalıntı	6,790				
Yemek Sunumu	Regresyon	6,434	52,889	0,388	0,151	0,000*
	Kalıntı	7,272				
Besin Çeşitliliği	Regresyon	14,336	19,273	0,246	0,061	0,000*
	Kalıntı	4,390				
Yemeğe Karşı İlgisizlik	Regresyon	15,570	19,635	0,249	0,062	0,000*
	Kalıntı	4,431				
Tat Koşullanması	Regresyon	15,781	14,015	0,212	0,045	0,000*
	Kalıntı	3,744				

Doğrusal Regresyon; *p<0,05

Tablo 20'ye göre YSYA toplam puanı ile neofobi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup (r=0,366; p=0,000), toplam puandaki değişimin yaklaşık %13,4'ü (r^2=0,134) neofobi puanları tarafından açıklanmaktadır. Alt boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutu neofobi puanının %15,1'ini, besin çeşitliliği alt boyutu %6,1'ini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutu %6,2'sini ve tat koşullanması alt boyutu %4,5'ini açıklamaktadır. Tüm analizlerde p değerlerinin 0,05'in altında olması, YSYA toplam ve alt boyut puanlarının çocuklardaki neofobi düzeyini anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir. Bu bulgunun ardından Çoklu Regresyon Analizi ile değişkenlerin ortak etkileri de değerlendirilmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. YSYA ve Alt Boyutlarının Neofobi Üzerindeki Çoklu Etkileri

		t	F	r	r^2	p
Çoklu Etki	Regresyon	0,105	13,717	0,396	0,157	0,000*
	Kalıntı	4,613				

Çoklu Regresyon; *p<0,05

Tablo 21'e göre YSYA toplam puanı ve alt boyutlar Neofobi üzerinde ortak olarak da pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir (r=0,396; p=0,000). Ortak olarak değişkenler ÇBRÖ'yü %15,7 düzeyinde açıklamaktadır.

Tablo 22. YSYA ve Alt Boyutlarının Seçici Yeme Üzerindeki Etkileri

		t	F	r	r^2	p
YSYA Toplam	Regresyon	5,1470	127,246	0,547	0,299	0,000*
	Kalıntı	11,280				
Yemek Sunumu	Regresyon	5,823	80,658	0,462	0,213	0,000*
	Kalıntı	8,981				
Besin Çeşitliliği	Regresyon	12,557	82,622	0,466	0,217	0,000*
	Kalıntı	9,090				
Yemeğe Karşı İlgisizlik	Regresyon	14,011	84,266	0,470	0,220	0,000*
	Kalıntı	9,180				
Tat Koşullanması	Regresyon	14,650	48,904	0,375	0,141	0,000*
	Kalıntı	6,993				

Doğrusal Regresyon; *p<0,05

Tablo 22'ye göre YSYA toplam puanı ile seçici yeme arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup (r=0,547; p=0,000), toplam puandaki değişimin yaklaşık %29,9'u (r^2=0,299) seçici yeme puanları tarafından açıklanmaktadır. Alt boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutu seçici yeme puanının %21,3'ünü, besin çeşitliliği alt boyutu %21,7'sini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutu %22,0'sini ve tat koşullanması alt boyutu %14,1'ini açıklamaktadır. Tüm analizlerde p değerlerinin 0,05'in altında olması, YSYA toplam ve alt boyut puanlarının çocuklardaki seçici yeme düzeyini anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir. Bu bulgunun ardından Çoklu Regresyon Analizi ile değişkenlerin ortak etkileri de değerlendirilmiştir (Tablo 23).

Tablo 23. YSYA ve Alt Boyutlarının Seçici Yeme Üzerindeki Çoklu Etkileri

		t	F	r	r^2	p
Çoklu Etki	Regresyon	1,496	32,846	0,555	0,308	0,000*
	Kalıntı	5,140				

Çoklu Regresyon; *p<0,05

Tablo 23'e göre YSYA toplam puanı ve alt boyutlar Seçici Yeme üzerinde ortak olarak da pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir (r=0,555; p=0,000). Ortak olarak değişkenler ÇBRÖ'yü %30,8 düzeyinde açıklamaktadır.

Tablo 24. Demokratik Tutum ve İzin Verici Ebeveyn Tutumunun ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Etkileri

		t	F	r	r^2	p
Demokratik Tutum	Regresyon	9,648	6,598	0,147	0,022	0,011*
	Kalıntı	-2,569				
İzin Verici Tutum	Regresyon	13,876	9,722	0,178	0,032	0,002*
	Kalıntı	3,118				

Doğrusal Regresyon; *p<0,05

Tablo 24'e göre demokratik ebeveyn tutumunun ÇBRÖ ölçek toplamı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir (F=6,598; r=0,147; r^2=0,022; p=0,011). Ayrıca, izin verici ebeveyn tutumunun da ÇBRÖ ölçek toplamını anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır (F=9,722; r=0,178; r^2=0,032; p=0,002). Elde edilen bulgulara göre hem demokratik tutum hem de izin verici tutum, çocuk besin reddi üzerinde düşük düzeyde fakat anlamlı bir etkiye sahiptir (p<0,05). Bu bulgunun ardından Çoklu Regresyon Analizi ile değişkenlerin ortak etkileri de değerlendirilmiştir (Tablo 25).

Tablo 25. Demokratik Tutum ve İzin Verici Ebeveyn Tutumunun ÇBRÖ Ölçek Toplamı Üzerindeki Çoklu Etkisi

		t	F	r	r^2	p
Çoklu Etki	Regresyon	1,859	6,630	0,207	0,043	0,002*
	Kalıntı	6,666				

Çoklu Regresyon; *p<0,05

Tablo 25'e göre Demokratik Tutum ve İzin Verici Ebeveyn Tutumunun ÇBRÖ Ölçek Toplamı üzerinde ortak olarak da pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir (r=0,207; p=0,002). Ortak olarak değişkenler ÇBRÖ'yü %4,3 düzeyinde açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulguların yorumlanması ve değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek olmasının (%37,7'si üniversite ve üzeri) ve gelir durumlarının büyük ölçüde giderlerinden fazla veya eşit olması (%79,6) ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki bilgiye erişim ve uygulama olanaklarını artırabileceği tahmin edilmektedir. Nitekim literatürde ebeveynlerin eğitim düzeyinin artmasının, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarını destekleyici etkisi olduğu birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Akca ve Ayaz Alkaya, 2019; Kocaman ve Çebi, 2019). Katılımcıların %56'sı sigara kullandığını bildirmiştir. Sigara kokusu ve dumanı çocuklarda iştahı düşüren bir faktör olarak bildirilse de çalışmada çocukların %83,3'ünün iştah düzeyinin iyi ya da çok iyi olarak bildirilmesi, bu olumsuz etkiyi dengeleyen başka koruyucu faktörlerin (örneğin anne sütü ile yeterli beslenme ya da düzenli öğün sayısı gibi) devrede olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca bu davranışların ebeveynlerin çocuklara yönelik beslenme yaklaşımıyla da ilişkili olabileceği tahmin edilmektedir. Ebeveynlerin çocukların yemek istedikleri besin isteklerine önem verdiğini belirtme oranının (%93) yüksekliği, çocuklara yönelik beslenme süreçlerinde zorlayıcı olmayan, işbirlikçi bir yaklaşımın benimsenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu da literatürde besin reddini azaltan etmenlerden biri olarak gösterilmektedir (Carruth ve Skinner, 2000; Nicklaus, 2016). Çocukların %64'ünün herhangi bir eğitim kurumuna devam etmediği görülmektedir. Bu durum, yaş grubu itibarıyla okul öncesi döneme işaret edebilir. Dolayısıyla beslenme davranışlarının şekillenmesinde ev içi uygulamaların, özellikle de anne-baba tutumlarının çok daha belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu yaş grubunda erken çocukluk döneminde edinilen beslenme alışkanlıklarının ileri yaşlara taşındığı bilinmektedir (Birch ve Anzman, 2010).

Çalışmamızda Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ) puanları 10 ile 50 arasında değişmekte olup, ortalama puan 25,00±9,35 olarak belirlenmiştir. Neofobi alt boyutunda ortalama 9,90±4,14 olarak saptanmıştır. Seçici Yeme puanları ortalaması 15,09±6,09'dur. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) toplam puanı 46 ile 230 arasında değişmekte olup; ortalama puan 139,55±15,40'tır. ETÖ alt boyutları incelendiğinde;

Demokratik Tutum puanları ortalama 71,18±10,97; Otoriter Tutum puanları ortalama 19,36±9,02; Aşırı Koruyucu Tutum puanları ortalama 32,77±6,98; İzin Verici Tutum puanları ise ortalama 16,23±6,22 olarak ölçülmüştür. Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) puanları 1-5 arasında değişmekte olup; ortalama değer 2,36±0,77'dir. Bu ankete ait alt boyutlar incelendiğinde; Yemek Sunumu ortalaması 2,52±0,79, Besin Çeşitliliği ortalaması 2,19±1,04, Yemeğe Karşı İlgisizlik ortalaması 2,27±1,17 ve Tat Koşullanması ortalaması 2,10±1,07 olarak hesaplanmıştır. Özellikle neofobi alt boyutunun ortalamasının (9,90±4,14) dikkat çekici şekilde belirgin olması, çocukların yeni gıdalara karşı belirgin bir direnç gösterdiğini düşündürmektedir. Bu durum, Rozin ve Fallon'un (1980) belirttiği gibi evrimsel olarak çocukların bilinmeyen gıdalara karşı gösterdikleri temkinli yaklaşımın bir yansıması olabilir. Seçici yeme davranışının ortalama düzeyde (15,09±6,09) ölçülmesi, çocuklarda sadece neofobi değil, aynı zamanda belirli gıdaları reddetme eğilimlerinin de sürdüğünü göstermektedir. Ebeveyn Tutum Ölçeği'nden elde edilen bulgular, ebeveynlerin ağırlıklı olarak demokratik tutum sergilediklerini (71,18±10,97) ve daha düşük düzeyde otoriter (19,36±9,02), aşırı koruyucu (32,77±6,98) ve izin verici (16,23±6,22) tutumlar benimsediklerini göstermektedir. Demokratik ebeveynlik yaklaşımının baskıdan uzak, çocuğun kendi kararlarını destekleyen bir yapısı olması, beslenme gibi duyusal hassasiyetin yüksek olduğu alanlarda çocuğun daha özerk davranabilmesine olanak sağlayabilir (Baumrind, 1991). Nitekim, Patrick ve Nicklas (2005), demokratik tutumun çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarını geliştirmede daha etkili olduğunu vurgulamaktadır. Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) sonuçlarına bakıldığında, ortalama değerin 2,36±0,77 gibi orta düzeyde olması, örneklemdeki ebeveynlerin beslenme tercihlerinde belirli bir seçicilik eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle yemek sunumu alt boyutunun diğerlerinden daha yüksek puan alması (2,52±0,79), bireylerin yeme kararlarını yemeğin görünümü, düzenlemesi ve sunumu gibi estetik faktörlere dayandırdığını düşündürmektedir. Bu durum, Zickgraf ve ark.'nın (2022) yeme davranışlarında duyusal yani görünüş ve koku gibi faktörlerin de belirleyici rol oynadığını vurgulayan çalışmasıyla örtüşmektedir. Besin çeşitliliği, yemeğe karşı ilgisizlik ve tat koşullanması alt boyutlarındaki düşük ortalamalar ise bireylerin genel olarak çok sayıda besini denemekten kaçındığını ve geçmiş deneyimlerinin bu tercihler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda,

yetişkinlerdeki seçici yeme davranışlarının, çocuklarda gözlenen besin reddi ile benzer bir duyusal ve bilişsel temel taşıyabileceği söylenebilir (Kauer ve ark., 2015).

ETÖ ölçeğinde Demokratik Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:-0,147; p: 0,001) arasında; Demokratik Tutum alt boyutu Seçici Yeme (r:-0,184; p: 0,001) alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0,05$); ETÖ ölçeğinde İzin Verici Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:0,178; p:0,002); İzin Verici Tutum alt boyutu ile Seçici Yeme (r: 0,234; p:0,000) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0,05$) belirlenmiştir. Demokratik ebeveynler, çocuklarının bireysel tercihlerini dikkate alırken aynı zamanda sağlıklı yönlendirme de sunarlar. Bu yaklaşım, çocuğun yemekle ilişkisini daha olumlu bir şekilde şekillendirir. Calafat ve ark. (2014), demokratik ebeveynliğin çocuklarda bağımsızlık, öz denetim ve güven gelişimini desteklediğini vurgularken; Hughes ve ark. (2005), bu ebeveynlik stilinin çocuklarda daha az beslenme çatışması ve daha fazla içselleştirilmiş sağlıklı yeme davranışlarıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Öte yandan, İzin Verici Tutum ile hem besin reddi hem de seçici yeme davranışları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunması, çocuğa aşırı serbestlik tanıyan ve sınır koymayan ebeveynlik stilinin çocukların beslenme davranışlarında olumsuzluklara yol açabileceğini göstermektedir. İzin verici ebeveynler, çocuğun her isteğine koşulsuz onay verme eğiliminde olduklarından, çocuklar sınırsız tercih özgürlüğü içerisinde belirli besinleri tamamen reddedebilir veya sadece hoşlandığı besinlerle sınırlı kalabilir. Bu durum, Fisher ve Birch'in (1999) çocukların yeme davranışlarının ebeveyn rehberliğiyle daha olumlu biçimlenebileceğine dair bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca, Blissett (2011), ebeveynin çocuk üzerindeki kontrolsüz yaklaşımının, çocukların kendi içsel düzenleme becerilerini geliştirmelerini engellediğini ve bu durumun seçici yeme gibi davranış sorunlarına zemin hazırlayabileceğini vurgulamaktadır.

Katılımcıların evde karar alma durumlarına göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Bu durum, aile içi karar alma süreçlerinin çocuğun doğrudan yeme davranışlarını belirlemede tek başına yeterli bir değişken olmadığını düşündürmektedir, ayrıca örneklemin çoğunluğu evde ortak karar alındığını bildirmeleri de etkili olmuştur. Özellikle küçük yaş grubundaki çocuklarda -bu çalışmada olduğu gibi 2-6 yaş aralığında- beslenme davranışlarının daha çok ebeveynlerin uygulamaları, tutumları ve doğrudan etkileşimleriyle şekillendiği

bilinmektedir (Patrick ve Nicklas, 2005). Ev içi karar alma yapısı genellikle ebeveynler arasındaki rol dağılımı, ekonomik kontrol ya da genel aile dinamiklerine dair bir gösterge olabilirken, çocuğun besin tercihleri üzerindeki etkisi dolaylı ve sınırlı kalabilmektedir. Ayrıca, evde karar alma durumunun anne ya da babaya ait olması, çocuğun bireysel beslenme alışkanlıklarına doğrudan müdahale eden faktörlerden çok, aile içi güç dengeleriyle ilişkilidir. Halbuki çocukların beslenme davranışları, ebeveynin besini sunma biçimi, ısrarcı ya da destekleyici yaklaşımı, besinleri tanıtma tarzı ve model olma davranışları gibi daha mikro düzeydeki etkileşimlerle şekillenmektedir (Hill ve ark., 2018). Bu nedenle, ailede karar alma yapısının çocuğun yeme davranışı üzerinde ölçülebilir bir fark yaratmaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan, bazı çalışmalar, karar alma süreçlerine çocuğun da katılımının (örneğin birlikte menü planlama, market alışverişine katılma gibi etkileşimli kararlar) çocukların yeme davranışlarını olumlu yönde etkileyebileceğini ileri sürmektedir (Ventura ve Birch, 2008). Demografik özelliklerde diğer elde edilen bulgulara göre çocukların besin reddi düzeylerinin bazı demografik ve çevresel faktörlerden bağımsız olduğunu göstermektedir. Çocukların okula gitme durumu, aile gelir düzeyi, ebeveynin sigara kullanımı ve çocukların öğün düzeni gibi değişkenler açısından besin reddi düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum, çocuklarda besin reddinin yalnızca sosyal veya ekonomik faktörlerden kaynaklanmadığını, daha çok bireysel yeme davranışları, genetik eğilimler ve aile içi yeme deneyimleri ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Literatürde de benzer şekilde, gelir düzeyi ve öğün düzeni gibi çevresel faktörlerin tek başına çocuklarda besin reddi davranışını belirlemede sınırlı etkisi olduğu vurgulanmıştır (Herle ve ark., 2020; Galloway ve ark., 2005). Ayrıca, okula gitme durumunun besin reddi üzerinde anlamlı bir rol oynamadığı bulgusu, ebeveynlerin yeme tutumları ve çocukların yiyeceklere karşı bireysel tutumlarının bu davranışta daha belirleyici olabileceğini desteklemektedir (Dovey ve ark., 2008). Sigara kullanımının ve öğün düzeninin etkisizliği, beslenme davranışlarının sadece sağlık davranışları veya rutinlerle açıklanamayacağını, çocukların besin seçimlerinde psikolojik ve çevresel etkileşimlerin daha karmaşık bir şekilde rol oynadığını göstermektedir (Cooke, 2007; Coulthard ve Sealy, 2017). Bu bulgular, besin reddinin çok boyutlu bir olgu olduğunu ve yalnızca demografik veya yaşam tarzı değişkenleriyle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır.

Elde edilen diğer bulgulara göre, erkek çocuklarının Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ) toplam puanı ve seçici yeme alt boyutu puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olması, cinsiyetin yeme davranışları üzerinde belirleyici olabileceğini göstermektedir. Literatürde de erkek çocuklarda seçici yeme ve besin reddi davranışlarının daha yaygın olabileceği belirtilmektedir (Gibson ve Cooke, 2017). Ayrıca çalışmamızda neofobi düzeylerinin çocukta başka bakım verenin bulunmasına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu durum, erken çocukluk döneminde farklı bakım verenlerin ve beslenme yöntemlerinin yiyeceklere karşı algıyı ve korkuyu etkileyebileceğini göstermektedir. Literatürde, çocukların farklı bakım ortamları ve beslenme biçimlerinin yeni yiyeceklere karşı tutumlarını şekillendirdiği belirtilmiştir (Birch ve Fisher, 1998; Cooke, 2007). Mama kullanım ayı ile neofobi alt boyutunda pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürde bebeklikte ek gıdaya geçiş sürecinin, çocuğun farklı tat ve dokularla karşılaşma sıklığını etkilediği ve bu deneyimlerin ileriki yıllarda gıda kabulünü kolaylaştırdığı veya zorlaştırdığı vurgulanmaktadır. Mama kullanım süresinin uzun olması, çocuğun çeşitli besinlerle geç tanışmasına yol açarak yeni yiyeceklere karşı daha yüksek düzeyde çekince veya reddetme eğilimi geliştirmesine neden olabilir (Białek-Dratwa ve Kowalski, 2023). Yine çocukların tat, doku ve görünümüne göre besin reddi göstermesi ile ebeveynlerin kendi yeme davranışları ve besin reddi durumlarının çocukların ÇBRÖ toplam puanları ve alt boyutları üzerinde anlamlı etkileri olduğu belirlenmiştir. Seçici yeme davranışı olan çocukların ve ebeveynlerin daha yüksek puanlara sahip olması, ebeveynlerin beslenme alışkanlıklarının çocuklarda modelleme yoluyla benzer davranışların gelişmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, ebeveynlerin yeme tutumlarının çocukların yeme davranışları üzerinde belirleyici olduğunu gösteren çalışmaları desteklemektedir (Farrow ve ark., 2015; Galloway ve ark., 2005). Son demografik özellik olarak ebeveyn yaşı ile ÇBRÖ puanları arasında yalnızca Seçici Yeme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ebeveyn yaşı arttıkça Seçici Yeme puanları anlamlı olarak düşmektedir. Bu bulgu, ebeveynin yaşam deneyimi ve olgunluk düzeyinin çocukların beslenme davranışlarıyla ilişkili olabileceğini öne süren çalışmalara paralellik göstermektedir (Del Campo ve ark., 2024).

YSYA ve ÇBRÖ (r:0,519) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p<0,05$). Ölçeklerin tüm alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif

yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durum, ebeveynin kendi yeme davranış örüntüsünün çocuk üzerinde güçlü bir model oluşturduğunu ve çocuğun beslenme alışkanlıklarının büyük ölçüde bu modelleme yoluyla şekillendiğini göstermektedir. Sosyal öğrenme kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, çocuklar çevrelerinden, özellikle de anne-babalarından gözlem yoluyla öğrendikleri davranışları içselleştirirler (Bandura ve Walters, 1977). Ebeveynin besinleri seçici şekilde tüketmesi ya da bazı yiyecekleri açıkça reddetmesi, çocukta bu davranışın normalleşmesine ve taklit edilmesine yol açabilmektedir. Literatürde, özellikle annelerin yeme davranışları ile çocukların beslenme biçimleri arasında güçlü korelasyonlar saptanmıştır. Addessi ve ark. (2005), çocukların yiyecek tercihlerinin, gözlemledikleri yetişkin davranışlarından önemli ölçüde etkilendiğini göstermiştir. Aynı şekilde, Gregory ve Paxton (2017), ebeveynin kendi seçici yeme davranışının çocuğun yeni besinleri deneme isteğini azalttığını ve besin reddi davranışını artırdığını belirtmiştir. Bu tür ebeveynlerde, çocuğa besin sunumu sıklıkla dar bir çerçevede kalmakta, yeni gıdalara karşı çekince, tedirginlik ya da olumsuz ifadelerle desteklenmektedir. Bu durum, çocuğun beslenme repertuarının daralmasına ve yeme davranışının katılaşmasına neden olmaktadır. Ölçeklerin alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler saptanmış olması, seçici yemenin yalnızca genel bir tutum değil, yemeğe karşı ilgisizlik, tat koşullanması ya da sınırlı besin çeşitliliği gibi çok boyutlu davranış örüntüleriyle ortaya çıktığını ve bu örüntülerin çocukta benzer yansımalar doğurduğunu göstermektedir. Örneğin, ebeveynin yemek sunumuna karşı hassasiyeti ya da belirli bir sunum biçimini tercih etmesi, çocuğun da yalnızca belli şartlarda yeme davranışı göstermesiyle sonuçlanabilir. Bu da besin reddinin kalıcı hale gelmesine katkıda bulunabilir (Taylor ve ark., 2016).

Çalışmanın devamında yetişkinlerdeki seçici yeme davranışlarının çocuklardaki besin reddi, neofobi ve seçici yeme düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, literatürde yetişkinlerin seçici yeme davranışlarının çocuklarda besin reddi ve genel yeme davranışı üzerinde etkili olabileceğini ileri süren çalışmaları desteklemektedir (Dovey ve ark., 2008; Semar ve Bakshi, 2022). Alt boyut analizleri, özellikle yemek sunumu ve yemeğe karşı ilgisizlik boyutlarının ÇBRÖ puanları üzerindeki açıklayıcı gücünün diğer boyutlara göre yüksek olduğunu göstermekte, bu durum ebeveynlerin sunum biçimi ve yemek yemeye olan ilgisiz yaklaşımlarının çocuklarda besin reddini artırabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda YSYA toplam puanının ve alt boyutlarının çocuklarda neofobi düzeyini anlamlı şekilde yordaması da yetişkinlerdeki seçici yeme davranışının çocuklarda yiyecek yeniğine karşı geliştirdikleri kaygı ve çekingenlik üzerinde daha sınırlı bir etkisi olduğu söylenebilmektedir. Ancak yemek sunumu alt boyutunun neofobi üzerindeki etkisinin diğer alt boyutlara göre daha yüksek olması, sunum ve yemeğe teşvik etme biçiminin çocukların yeni yiyeceklere yaklaşımında belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgu, gıda neofobisi ve beslenme alışkanlıklarının ebeveyn uygulamalarıyla şekillendiğini ileri süren çalışmaları desteklemektedir (Cooke, 2007; Yong ve ark., 2023). Son olarak regresyon analizinde elde edilen bulgular YSYA toplam ve alt boyut puanlarının çocuklarda seçici yeme düzeyini anlamlı biçimde yordadığını göstermektedir. Toplam puandaki değişimin yaklaşık %30'unun seçici yeme puanları tarafından açıklandığı saptanmış, alt boyutlar arasında özellikle yemeğe karşı ilgisizlik ve besin çeşitliliği boyutlarının yüksek açıklayıcı güce sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, yetişkinlerin kendi seçici yeme davranışlarının çocukların belirli yiyecekleri reddetme veya sınırlı çeşitlilikte beslenme eğilimlerini artırabileceğini göstermektedir. Literatürde de ebeveynlerin yeme tercihleri ve beslenme davranışlarının çocukların beslenme alışkanlıkları üzerinde belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Farrow ve ark., 2015; Brown ve Ogden, 2004).

Çalışmada demokratik ebeveyn tutumunun ÇBRÖ ölçek toplamı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu ($F=6,598$; $r=0,147$; $r^2=0,022$; $p=0,011$) belirlenmiştir. Demokratik tutumun etkisi düşük düzeyde olsa da anlamlı bulunması, ebeveynin hem çocuğun bireysel tercihlerini gözetmesi hem de sağlıklı beslenme konusunda yönlendirici bir rol üstlenmesinin, çocukların beslenme davranışlarını doğrudan etkileyebileceğini göstermektedir. Demokratik ebeveynler, yemek zamanlarını bir kontrol aracı olarak değil, çocuğun özerklik geliştirmesine alan tanıyacak şekilde düzenlediklerinden, bu yaklaşım çocuklarda daha dengeli ve içselleştirilmiş bir beslenme davranışına katkı sağlamaktadır. Esasında demokratik ebeveynlik, çocuğa hem seçim özgürlüğü tanıyan hem de sınırları net bir biçimde belirleyen bir yaklaşımı içerir. Bu bağlamda Patrick ve Nicklas (2005), çocukların beslenme davranışlarının ebeveynin sağladığı yapı ve modelleme yoluyla şekillendiğini; Vaughn ve ark. (2016) ise demokratik ebeveynlik stilinin beslenmede daha olumlu sonuçlar doğurduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, izin verici ebeveyn tutumunun da ÇBRÖ toplam puanı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ($F=9,722$; $r=0,178$; $r^2=0,032$; $p=0,002$)

saptanmıştır. İzin verici ebeveynler, çocukların yeme davranışlarını sınırlama ya da yönlendirme konusunda düşük düzeyde kontrol uyguladıklarından, çocukların besin reddi davranışlarının pekişmesine yol açabilmektedir. Bu bulgu, Loth ve ark. (2013) tarafından da desteklenmektedir; araştırmacılar izin verici ebeveynlik yaklaşımının çocuklarda düzensiz yemek yeme davranışlarını artırdığını ve besin çeşitliliğini azalttığını vurgulamışlardır. Benzer biçimde Hennessy ve ark. (2010), sınır koymayan ebeveynlik stillerinin çocukların kendi içsel açlık-tokluk sinyallerini yönetmelerini zorlaştırdığını ve beslenme sorunlarını artırabileceğini belirtmiştir.

Bu çalışmanın kısıtlılıklarına bakıldığında ise çalışmanın örneklem olarak belirlenen 300 ebeveyn ile sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmanın bulguları kullanılan veri toplama araçlarından alınan puanlarla sınırlıdır. İstanbul özelinde bir çalışma olması da sınırlılık oluşturmaktadır. Bu nedenle boylamsal ve farklı kültürlerde çalışmaların yapılması da gerekmektedir. Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının amaca tam olarak uygun olduğu; katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara tarafsız ve dürüst yanıtlar verdikleri de çalışmada varsayılmıştır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çocuklardaki besin reddinin yetişkinlerdeki seçici yeme davranışı ve ebeveyn tutumları değişkenleri açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini İstanbul ilinde ikamet eden 300 2-6 yaş arası çocuk ebeveyni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ), Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

- Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ) puanları 10 ile 50 arasında değişmekte olup, ortalama puan 25,00±9,35 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) toplam puanı 46 ile 230 arasında değişmekte olup; ortalama puan 139,55±15,40'tır. Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA) puanları 1-5 arasında değişmekte olup; ortalama değer 2,36±0,77'dir.
- ETÖ ölçeğinde Demokratik Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:-0,147; p: 0,001) arasında; Demokratik Tutum alt boyutu Seçici Yeme (r:-0,184; p: 0,001) alt boyutu arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0,05$); ETÖ ölçeğinde İzin Verici Tutum alt boyutu ile ÇBRÖ (r:0,178; p:0,002); İzin Verici Tutum alt boyutu ile Seçici Yeme (r: 0,234; p:0,000) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- YSYA ve ÇBRÖ (r:0,519) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Ölçeklerin tüm alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- ÇBRÖ toplam puanında ve seçici yeme alt boyutunda kız ve erkek çocuklarının arasında anlamlı farklılık bulunmuş olup, erkek çocuklarının daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.
- Yalnızca neofobi alt boyutunda başka bakım veren varlığına göre anlamlı farklılık gözlenmiştir ve başka bakım vereni bulunan çocuklar daha yüksek puan almışlardır.

- Çocukların okula gitme durumlarına göre besin reddi puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.
- Çocukların tat-doku ve görünüme göre besin reddi olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi ve seçici yeme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların evde karar alma durumlarına göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Katılımcıların gelir düzeylerine göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Katılımcıların sigara kullanma durumuna göre çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Katılımcıların yemeyi reddettikleri besin olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi alt boyutunda çocuk besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- Ebeveynlerin tat-doku ve görünüme göre besin reddi olması durumuna göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi ve seçici yeme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.
- Ebeveynlerin yaşına göre ÇBRÖ ölçek toplamı ve neofobi ve seçici yeme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.
- Çocukların öğün düzenlerine göre besin reddi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.
- Çocukta mama kullanımına göre yalnızca neofobi alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.
- YSYA ve ÇBRÖ (r:0,519) arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu; ölçeklerin tüm alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
- YSYA toplam puanı ile ÇBRÖ puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup ($r=0,519$; $p=0,000$), YSYA puanlarındaki değişimin yaklaşık %26'sının ($r^2=0,269$) ÇBRÖ puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Alt

boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutunun ÇBRÖ puanının %22,4'ünü, besin çeşitliliği alt boyutunun %17,1'ini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutunun %17,3'ünü ve tat koşullanması alt boyutunun %11,5'ini açıkladığı saptanmıştır.

- YSYA toplam puanı ile neofobi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup (r=0,366; p=0,000), toplam puandaki değişimin yaklaşık %13,4'ü (r^2=0,134) neofobi puanları tarafından açıklanmaktadır. Alt boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutu neofobi puanının %15,1'ini, besin çeşitliliği alt boyutu %6,1'ini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutu %6,2'sini ve tat koşullanması alt boyutu %4,5'ini açıklamaktadır.

- YSYA toplam puanı ile seçici yeme arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş olup (r=0,547; p=0,000), toplam puandaki değişimin yaklaşık %29,9'u (r^2=0,299) seçici yeme puanları tarafından açıklanmaktadır. Alt boyutlar incelendiğinde, yemek sunumu alt boyutu seçici yeme puanının %21,3'ünü, besin çeşitliliği alt boyutu %21,7'sini, yemeğe karşı ilgisizlik alt boyutu %22,0'sini ve tat koşullanması alt boyutu %14,1'ini açıklamaktadır.

Bu sonuçlara göre de aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Demokratik ebeveyn tutumlarının çocuklardaki besin reddi ve seçici yeme davranışlarını azaltmada etkili olduğu saptanmıştır. Bu nedenle ebeveynlere yönelik, çocukla sağlıklı iletişim kurmayı, karar alma süreçlerine çocuğu da dahil etmeyi ve beslenme konusunda yönlendirici ancak baskıcı olmayan yaklaşımlar benimsemeyi hedefleyen ebeveynlik becerileri eğitim programları oluşturulmalıdır. İzin verici tutum ile besin reddi arasında pozitif ilişki bulunduğundan, çocuklara sınır koymada güçlük yaşayan ebeveynlere yönelik sınır koyma ve sağlıklı disiplin teknikleri konularında bilgilendirme yapılmalıdır.

- Araştırma, çocukların önemli bir kısmında (%33) besin reddi görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu nedenle özellikle erken çocukluk döneminde bu davranışların önlenebilmesi için aile temelli erken müdahale programları geliştirilmelidir.

- Bu nedenle ebeveynlerin kendi beslenme alışkanlıklarını fark etmeleri, besin çeşitliliğini artırmaları ve bu konuda örnek davranışlar sergilemeleri desteklenmelidir.
- Beslenme uzmanları, aile hekimleri ve çocuk gelişimi uzmanları; ebeveynlere çocuk beslenmesi konusunda sadece fiziksel gereksinimlere değil, psikososyal ve davranışsal yönlere de odaklanmaları konusunda rehberlik etmelidir.
- Gelecek çalışmalarda; yeme bozukluğu tanısı almış çocuklar, gelişimsel bozuklukları olan çocuklar (örneğin dil gecikmesi, otizm) ile yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Addessi, E., Galloway, A. T., Visalberghi, E., & Birch, L. L. (2005). Specific social influences on the acceptance of novel foods in 2–5-year-old children. Appetite, 45(3), 264-271.

Afat, N. (2013). Çocuklarda Üstün Zekânın Yordayıcı Olarak Ebeveyn Tutumları. HAYEF Journal of Education, 10(1), 155-168.

Akca, A., & Ayaz Alkaya, S. (2019). Erken çocukluk döneminde ekran maruziyetinin etkileri. Uluslararası, 23, 49-55.

Akkoç, B., & Ayyıldız, T. (2022). Yeni Bir Çocuk Hakları İhlali Şekli:"Paylaşan Ebeveynlik" ve Pediatri Hemşirelerinin Rolü. Akdeniz Hemşirelik Dergisi, 1(2), 77-82.

Allom, V., & Mullan, B. (2014). Maintaining healthy eating behaviour: Experiences and perceptions of young adults. Nutrition & Food Science, 44(2), 156-167.

Ariyanti, F. W., Fatmawati, A., & Sari, I. P. (2023). Factors Associated with Picky Eating in Preschool Children. Amerta Nutrition, 7(1), 8-11.

Austin, E. W., Pinkleton, B. E., Radanielina-Hita, M. L., & Ran, W. (2015). The role of parents' critical thinking about media in shaping expectancies, efficacy and nutrition behaviors for families. *Health Communication*, *30*(12), 1256-1268.

Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(2).

Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, pp. 141-154). Englewood Cliffs, NJ: Prentice hall.

Baş, H., & Hamurcu, P. (2021). Gıda neofobisinin yetişkinlerde incelenmesi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, *3*(3), 165-173.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The journal of early adolescence*, *11*(1), 56-95.

Baysal, A. (2004). *Beslenme*. Hatiboğlu Yayınevi.

Białek-Dratwa, A., & Kowalski, O. (2023). Infant complementary feeding methods and subsequent occurrence of food neophobia—A cross-sectional study of Polish children aged 2–7 years. *Nutrients*, *15*(21), 4590.

Birch, L. L., & Anzman, S. L. (2010). Learning to eat in an obesogenic environment: a developmental systems perspective on childhood obesity. *Child Development Perspectives*, *4*(2), 138-143.

Birch, L. L., & Fisher, J. O. (1998). Development of eating behaviors among children and adolescents. *Pediatrics*, *101*(Supplement_2), 539-549.

Blissett, J. (2011). Relationships between parenting style, feeding style and feeding practices and fruit and vegetable consumption in early childhood. *Appetite*, *57*(3), 826-831.

Bookser, B. A. (2014). *Food for thought: Early childhood food refusal, maternal caregiving, and child sensory processing* (Master's thesis, Mills College).

Bourne, L., Bryant-Waugh, R., Mandy, W., & Solmi, F. (2023). Investigating the prevalence and risk factors of picky eating in a birth cohort study. *Eating Behaviors*, *50*, 101780.

Brown, R., & Ogden, J. (2004). Children's eating attitudes and behaviour: a study of the modelling and control theories of parental influence. *Health education research*, *19*(3), 261-271.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Calafat, A., García, F., Juan, M., Becoña, E., & Fernández-Hermida, J. R. (2014). Which parenting style is more protective against adolescent substance use? Evidence within the European context. *Drug and alcohol dependence*, *138*, 185-192.

Cardona Cano, S., Tiemeier, H., Van Hoeken, D., Tharner, A., Jaddoe, V. W., Hofman, A., ... & Hoek, H. W. (2015). Trajectories of picky eating during childhood: a general population study. *International journal of eating disorders*, *48*(6), 570-579.

Carruth, B. R., & Skinner, J. D. (2000). Revisiting the picky eater phenomenon: neophobic behaviors of young children. *Journal of the American College of Nutrition*, *19*(6), 771-780.

Chao, H. C. (2018). Association of picky eating with growth, nutritional status, development, physical activity, and health in preschool children. *Frontiers in pediatrics*, *6*, 22.

Çınar, Ç., Karinen, A. K., & Tybur, J. M. (2021). The multidimensional nature of food neophobia. *Appetite*, *162*, 105177.

Cooke, L. (2007). The importance of exposure for healthy eating in childhood: a review. *Journal of human nutrition and dietetics*, *20*(4), 294-301.

Çoşkun, A., & Karagöz, Ş. (2021). Adölesan dönemdeki çocuklarda obezite sıklığı, fiziksel aktivite düzeyi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, *5*(2), 63-72.

Costea-Bărluțiu, C., Hathazi, A., & Botez, D. (2024). Parental Attitudes and Behaviors Associated with Selective Eating in Children with Autism Spectrum Disorders. *Review of Psychopedagogy*, *13*(1).

Coulthard, H., & Sealy, A. (2017). Play with your food! Sensory play is associated with tasting of fruits and vegetables in preschool children. *Appetite*, *113*, 84-90.

Damsbo-Svendsen, M., Frøst, M. B., & Olsen, A. (2017). A review of instruments developed to measure food neophobia. *Appetite*, *113*, 358-367.

Del Campo, C., Bouzas, C., & Tur, J. A. (2024). Risk Factors and Consequences of Food Neophobia and Pickiness in Children and Adolescents: A Systematic Review. *Foods*, *14*(1), 69.

Demir, E. K., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, *11*(21), 15-25.

Dirik, G., Yorulmaz, O., & Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *26*(2), 123-130.

Dovey, T. M. (2018). Avoidant/restrictive food intake disorder: An eating disorder on a spectrum with food neophobia. In *Food neophobia* (pp. 329-349). Woodhead Publishing.

Dovey, T. M., Staples, P. A., Gibson, E. L., & Halford, J. C. (2008). Food neophobia and 'picky/fussy'eating in children: a review. *Appetite*, *50*(2-3), 181-193.

Ekstein, S., Laniado, D., & Glick, B. (2010). Does picky eating affect weight-for-length measurements in young children?. *Clinical pediatrics*, *49*(3), 217-220.

Ellis, J. M., Schenk, R. R., Galloway, A. T., Zickgraf, H. F., Webb, R. M., & Martz, D. M. (2018). A multidimensional approach to understanding the potential risk factors and covariates of adult picky eating. *Appetite*, *125*, 1-9.

Ergün, S., & Bozdemir, B. (2023). The effect of nutritional attitudes of mothers as health care professionals on their children's eating behaviors. *Revista de Nutrição*, *36*, e230028.

Esin, K., & Ayyıldız, F. (2022). Validity and reliability of the Turkish version of the Eating Disorder Examination Questionnaire (EDE-Q-13): short-form of EDE-Q. *Journal of Eating Disorders*, *10*(1), 102.

Farrow, C. V., Haycraft, E., & Blissett, J. M. (2015). Teaching our children when to eat: how parental feeding practices inform the development of emotional eating—a longitudinal experimental design. *The American journal of clinical nutrition*, *101*(5), 908-913.

Fisher, J. O., & Birch, L. L. (1999). Restricting access to palatable foods affects children's behavioral response, food selection, and intake. *The American journal of clinical nutrition*, *69*(6), 1264-1272.

Galloway, A. T., Fiorito, L., Lee, Y., & Birch, L. L. (2005). Parental pressure, dietary patterns, and weight status among girls who are “picky eaters”. *Journal of the American dietetic Association*, *105*(4), 541-548.

Gibson, E. L., & Cooke, L. (2017). Understanding food fussiness and its implications for food choice, health, weight and interventions in young children: the impact of professor Jane Wardle. *Current obesity reports*, *6*(1), 46-56.

Gregory, J. E., Paxton, S. J., & Brozovic, A. M. (2010). Maternal feeding practices, child eating behaviour and body mass index in preschool-aged children: a prospective analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *7*, 1-10.

Gülaldi, D. (2010). *Erken çocuklukta serebral palsili ve otistik çocuk annelerinin ebeveyn stres düzeylerinin yaşam doyumları ile ilişkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Hamurcu, P. (2023). 8-12 Yaş Grubu Çocuklarda Yeme Davranışı, Beslenme Özyeterliliği, Ebeveynlerin Çocukların Beslenme Tarzı Üzerine Etkisi ile Sağlık ve Yaşam Kalitesi İlişkisi. *Kocatepe Tıp Dergisi*, *24*(4), 443-451.

Harmancıoğlu, B. (2022). *Okul öncesi çocuklarda yeme davranışı, besin seçiciliği, diyet çeşitliliği ve antropometrik ölçümler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi.* Doktora Tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Hennessy, E., Hughes, S. O., Goldberg, J. P., Hyatt, R. R., & Economos, C. D. (2010). Parent behavior and child weight status among a diverse group of underserved rural families. *Appetite*, *54*(2), 369-377.

Hasbani, E. C., Félix, P. V., Sauan, P. K., Maximino, P., Machado, R. H. V., Ferrari, G., & Fisberg, M. (2023). How parents’ feeding styles, attitudes, and multifactorial aspects are associated with feeding difficulties in children. *BMC pediatrics*, *23*(1), 543.

Herle, M., Stavola, B. D., Hübel, C., Ferreira, D. L. S., Abdulkadir, M., Yilmaz, Z., ... & Micali, N. (2020). Eating behavior trajectories in the first 10 years of life and their relationship with BMI. *International journal of obesity*, *44*(8), 1766-1775.

Hill, D. C., Moss, R. H., Sykes-Muskett, B., Conner, M., & O'Connor, D. B. (2018). Stress and eating behaviors in children and adolescents: Systematic review and meta-analysis. *Appetite*, *123*, 14-22.

Hubbs-Tait, L., Kennedy, T. S., Page, M. C., Topham, G. L., & Harrist, A. W. (2008). Parental feeding practices predict authoritative, authoritarian, and permissive parenting styles. *Journal of the American dietetic association*, *108*(7), 1154-1161.

Hughes, S. O., Power, T. G., Fisher, J. O., Mueller, S., & Nicklas, T. A. (2005). Revisiting a neglected construct: parenting styles in a child-feeding context. *Appetite*, *44*(1), 83-92.

Insel, P. M. (2014). *Nutrition*. Jones & Bartlett Publishers.

Işık, F. (2019). *Genç yetişkin bireylerin kişilik özellikleri Ile besin seçimi ve yeme davranışı arasındaki ılişkinin değerlendirilmesi* (Master's thesis, Ankara Universitesi (Turkey)).

Işık, F. (2019). *Genç yetişkin bireylerin kişilik özellikleri Ile besin seçimi ve yeme davranışı arasındaki ılişkinin değerlendirilmesi* (Master's thesis, Ankara Universitesi (Turkey)).

Janius, N., & Amdan, M. A. B. (2024). Understanding the psychological and behavioral factors influencing picky eating in preschool-aged children. *International Journal of Science and Research Archive*, *12*(2), 892-898.

Johnson, S. L., Moding, K. J., & Bellows, L. L. (2018). Children's challenging eating behaviors: picky eating, food neophobia, and food selectivity. In *Pediatric food preferences and eating behaviors* (pp. 73-92). Academic Press.

Kanısoy, D. (2020). *Çocuklarda Besin Neofobisi ve İnflamatuar İndeks Skoru, Diyet Kalitesi ve Antropometrik Ölçümlerle İlişkili Midir?* (Master's thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)).

Kantarcıoğlu, A. Ç., & Sezgin, M. E. (2018). Bursa'da Pediatrik Talasemi, Hemofili ve Lösemili Olgu Annelerinin Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumları ve Duygu Durumlarının Değerlendirilmesi. *Güncel Pediatri*, *16*(3), 37-50.

Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ).* Yüksek Lisans Tezi, Doğuş Üniversitesi.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kauer, J., Pelchat, M. L., Rozin, P., & Zickgraf, H. F. (2015). Adult picky eating. Phenomenology, taste sensitivity, and psychological correlates. *Appetite*, *90*, 219-228.

Kermen, S., & Aktaç, Ş. (2018). Çocuklarda seçici yeme ve risk faktörleri. *Güncel Pediatri*, *16*(3), 85-102.

Kidiş, N. (2021). *Sağlıklı Okul Öncesi Çocukta Ailenin Çocuk Besleme Davranışları Ile Çocuk Yeme Alışkanlıkları ve vkı Arasındaki Ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylul Universitesi.

Kocaman, G. Ü., & Çebi, A. T. (2019). Erken çocukluk çağı çürüklerinin önlenmesinde annelerin oral hijyen alışkanlıkları ve çocuk beslenmesi konusunda bilgi düzeyinin ve farkındalıklarının belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *10*(3), 268-272.

Köksal, E., Bilici, S., Dazıroğlu, M. E. Ç., & Gövez, N. E. (2023). Validity and reliability of the Turkish version of the Sustainable and Healthy Eating Behaviors Scale. *British Journal of Nutrition*, *129*(8), 1398-1404.

Köksal, M. C. (2018). *Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde beslenme takıntısı ve etkileyen bazı faktörlerin incelenmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Köroğlu, S. (2009). *Okul öncesi dönem 4-6 yaş arası çocuklarda aileden kaynaklanan beslenme bozukluklarının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Kurt, E., & Örün, E. (2016). Yeme bozukluğu olan çocuğa yaklaşım. *Güncel Pediatri*, *14*(3), 129-135.

Kutbi, H. A. (2021). Picky eating in school-aged children: Sociodemographic determinants and the associations with dietary intake. *Nutrients*, *13*(8), 2518.

Lafraire, J., Rioux, C., Giboreau, A., & Picard, D. (2016). Food rejections in children: Cognitive and social/environmental factors involved in food neophobia and picky/fussy eating behavior. *Appetite*, *96*, 347-357.

Lindsay, A. C., Sussner, K. M., Kim, J., & Gortmaker, S. (2006). The role of parents in preventing childhood obesity. *The Future of children*, 169-186.

Łoboś, P., & Januszewicz, A. (2019). Food neophobia in children. *Pediatric Endocrinology Diabetes and Metabolism*, *25*(3), 150-154.

Loth, K. A., MacLehose, R. F., Fulkerson, J. A., Crow, S., & Neumark-Sztainer, D. (2013). Food-related parenting practices and adolescent weight status: a population-based study. *Pediatrics*, *131*(5), e1443-e1450.

Nicklaus, S. (2016). The role of food experiences during early childhood in food pleasure learning. *Appetite*, *104*, 3-9.

Orji, R., & Mandryk, R. L. (2014). Developing culturally relevant design guidelines for encouraging healthy eating behavior. *International Journal of Human-Computer Studies*, *72*(2), 207-223.

Özyürek, A., Begde, Z., & Özkan, İ. (2013). Okul öncesi dönem çocukların beslenmesi konusunda ebeveyn görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, *2*(4), 130-144.

Palamutoğlu, R., Palamutoğlu, M. İ., Kantar, A. G., Çorapçı, B., Kazak, M., & Kasnak, C. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Et Tüketimi ve Gıda Neofobisinin

Değerlendirilmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *6*(3), 144-153.

Patrick, H., & Nicklas, T. A. (2005). A review of family and social determinants of children's eating patterns and diet quality. *Journal of the american college of nutrition*, *24*(2), 83-92.

Pekcan, G. (2008). Beslenme durumunun saptanmasi. *Diyet El Kitabi*, *726*, 67-141.

Rioux, C., Lafraire, J., & Picard, D. (2017). The Child Food Rejection Scale: Development and validation of a new scale to assess food neophobia and pickiness among 2-to 7-year-old French children. *European Review of Applied Psychology*, *67*(2), 67-77.

Rozin, P., & Fallon, A. (1980). The psychological categorization of foods and non-foods: A preliminary taxonomy of food rejections. *Appetite*, *1*(3), 193-201.

Şahin, S., Şahin, E. S., Öz, N. S., Atav, P. Ü., & Kıvanç, R. (2019). Pediatrik yeme veya yutma bozukluğu ve beslenme alışkanlığında aile rolünün etkisinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, *6*(2), 200-214.

Salama, A. A., Elhawary, D., & El-Nmer, F. (2014). Nutritional knowledge, attitude, and practice of parents and its impact on growth of their children. *Menoufia Medical Journal*, *27*(3), 612-616.

Saylık, F. Z., & Yalçın, M. G. (2018). Otoriter veya demokratik ebeveyn tutumunun ve ebeveyne bağlanma biçiminin suçluluk ve utanç duygularına etkisinin yarı-deneysel yöntemle incelenmesi. *Psikoloji çalışmaları*, *38*(2), 95-127.

Scaglioni, S., De Cosmi, V., Ciappolino, V., Parazzini, F., Brambilla, P., & Agostoni, C. (2018). Factors influencing children's eating behaviours. *Nutrients*, *10*(6), 706.

Scaglioni, S., Salvioni, M., & Galimberti, C. (2008). Influence of parental attitudes in the development of children eating behaviour. *British journal of nutrition*, *99*(S1), S22-S25.

Semar, R., & Bakshi, N. (2022). Correlation of screen time with eating behavior among school-going children aged 8 to 10 years in East Delhi, India. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, *18*(4), 283-289.

Şengüzel, S. (2021). *Çocuk Besin Reddi Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması.* Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi.

Şengüzel, S., & Akyüz, E. Y. (2022). Çocuk Besin Reddi Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, *50*(1), 27-34.

Siddiqui, S. A., Zannou, O., Karim, I., Kasmiati, Awad, N. M., Gołaszewski, J., ... & Smetana, S. (2022). Avoiding food neophobia and increasing consumer

acceptance of new food trends—A decade of research. *Sustainability*, *14*(16), 10391.

Solmaz, S. A., & Solmaz, Y. (2019). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Tedarikçi Seçimini Etkileyen Faktörler: Sakarya'daki Kafe-Restoranlar Üzerine Bir Araştırma Factors Affectıng Supplıer Selectıon In Food And Beverage Enterprıses: A Research On Café-Restaurants Located In Sakarya. *The Journal*, *12*(66).

Stratton, L. M., Vella, M. N., Sheeshka, J., & Duncan, A. M. (2015). Food neophobia is related to factors associated with functional food consumption in older adults. *Food quality and preference*, *41*, 133-140.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). https://www.pearsonhighered.com/assets/preface/0/1/3/4/0134790545.pdf

Taylor, C. M., & Emmett, P. M. (2019). Picky eating in children: causes and consequences. *Proceedings of the Nutrition Society*, *78*(2), 161-169.

Taylor, C. M., Northstone, K., Wernimont, S. M., & Emmett, P. M. (2016). Picky eating in preschool children: Associations with dietary fibre intakes and stool hardness. *Appetite*, *100*, 263-271.

Tengilimoglu-Metin, M. M., & Kabasakal-Cetin, A. (2024). Effect of maternal eating behaviors and attitudes towards the feeding process on feeding problems of pre-school age children. *Clinical Nutrition ESPEN*, *61*, 224-229.

Trofholz, A. C., Schulte, A. K., & Berge, J. M. (2017). How parents describe picky eating and its impact on family meals: A qualitative analysis. *Appetite*, *110*, 36-43.

Hatipoğlu Ceylan, A.İ, (2024) Çocuklarda Besin Neofobisi ile Annelerin Yemek Zamanı Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Acıbadem Mehmet Aydınlar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Uykan, E., & Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, *6*(3), 1620-1644.

Vaughn, A. E., Ward, D. S., Fisher, J. O., Faith, M. S., Hughes, S. O., Kremers, S. P., ... & Power, T. G. (2016). Fundamental constructs in food parenting practices: a content map to guide future research. *Nutrition reviews*, *74*(2), 98-117.

Ventura, A. K., & Birch, L. L. (2008). Does parenting affect children's eating and weight status?. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *5*, 1-12.

Walton, K., Kuczynski, L., Haycraft, E., Breen, A., & Haines, J. (2017). Time to re-think picky eating?: a relational approach to understanding picky eating. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *14*, 1-8.

Walton, K., Kuczynski, L., Haycraft, E., Breen, A., & Haines, J. (2017). Time to re-think picky eating?: a relational approach to understanding picky eating. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *14*, 1-8.

Wolstenholme, H., Kelly, C., Hennessy, M., & Heary, C. (2020). Childhood fussy/picky eating behaviours: A systematic review and synthesis of qualitative studies. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *17*, 1-22.

Xue, Y., Zhao, A., Cai, L., Yang, B., Szeto, I. M., Ma, D., ... & Wang, P. (2015). Growth and development in Chinese pre-schoolers with picky eating behaviour: a cross-sectional study. *PloS one*, *10*(4), e0123664.

Yoleri, S., Erdoğan, N. I., & Tetik, G. (2017). Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Mizaç Özellikleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 226-239.

Yong, C., Kuang, X., Liu, Y., Xiang, C., Xi, Y., Huo, J., ... & Lin, Q. (2023). Parental food neophobia, feeding practices, and preschooler's food neophobia: A cross-sectional study in China. *Appetite*, *185*, 106547.

Yücel, B. (2009). Estetik bir kaygıdan hastalığa uzanan yol: Yeme bozuklukları. *İlk Söz*, *22*(4), 39-45.

Zakkour, H. K., & Yıldıran, H. (2022). Ebeveyn Beslenme Eğitiminin Okul Çağı Çocuklarında Verilen Beslenme Eğitimine Etkisi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *7*(3), 135-148.

Zickgraf, H. F., & Ellis, J. M. (2018). Initial validation of the Nine Item Avoidant/Restrictive Food Intake disorder screen (NIAS): A measure of three restrictive eating patterns. *Appetite*, *123*, 32-42.

Zickgraf, H. F., Richard, E., Zucker, N. L., & Wallace, G. L. (2022). Rigidity and sensory sensitivity: Independent contributions to selective eating in children, adolescents, and young adults. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *51*(5), 675-68

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onay Formu

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2025 – 11	30.05.2025	14.00	Rektör Yardımcısı Odası

KARAR NO: 2025-11-17: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı 221489010 numaralı Merve TÜRKAN' ın, Dr. Öğr. Üyesi Deniz YILDIZ' ın danışmanlığında yürütülen "Çocuklardaki Besin Reddinin Yetişkinlerdeki Seçici Yeme Davranışı ve Ebeveyn Tutumları Değişkenleri Açısından İncelenmesi" konulu çalışması görüşüldü yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 18.04.2025 tarih ve 2025-06 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sokak No:1 34310 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (+90212) 422 70 00 Faks: (+90212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr https://(birim).gelisim.edu.tr (birim)@gelisim.edu.tr

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

1- Yaşınız: ……..
2- Eğitim durumunuz: ……..

1 ( ) İlköğretim 2 ( ) Ortaöğretim 3 ( ) Lise 4 ( ) Üniversite ve üstü

3- Çalışma durumunuz:
1 ( ) Çalışmıyorum
2 ( ) Serbest meslek, özel sektör
3 ( ) Devlet memuru
4 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz) ……..

4- Gelir durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?
1 ( ) Gelirim giderimden az
2 ( ) Gelirim giderime eşit
3 ( ) Gelirim giderimden fazla

5- Toplam çocuk sayınız: ……..

6- Hekim tarafından tanı konmuş bir hastalığınız var mıdır?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen belirtiniz): ……

7- Medeni durumunuz nedir?
1( ) Evli
2( ) Bekar

8- Eşinizin çalışma durumu:
1 ( ) Çalışmıyor
2 ( ) Serbest meslek, özel sektör
3 ( ) Devlet memuru
4 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz) ……

9- Evinizde kararlar nasıl alınır?
1( ) Evin erkeği karar verir
2( ) Evin kadını karar verir
3( )Ortak karar verilir

10-Çocuğumun fikir ve isteklerine önem veririm.

1( ) Evet

2( ) Hayır

11- Günde kaç ana ve ara öğün tüketirsiniz? ……. ana öğün …… ara öğün

12- Öğün atlar mısınız?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen nedenini belirtiniz): ……

13- Sigara kullanıyor musunuz?
1 ( ) Evet
2 ( ) Hayır

14- Sizce iştahınız nasıldır?
1 ( ) Çok kötü
2 ( ) Kötü
3 ( ) Orta
4 ( ) İyi
5 ( ) Çok iyi

15- Yemeyi reddettiğiniz besinler var mıdır?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen hangi besinler olduğunu belirtiniz):
……
16- Belirli görünüm, tat veya dokuya sahip yiyecekleri reddeder misiniz?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen hangi besinler olduğunu belirtiniz):
……

Bu bölümden sonraki sorularda lütfen çocuğunuzu düşünerek yanıt veriniz.

17- Çocuğunuzun cinsiyeti nedir?
1 ( ) Kız
2 ( ) Erkek

18- Çocuğunuzun doğum tarihi: ……/……/…….

19- Çocuğunuza sizden başka bakım veren var mı?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen kim olduğunu belirtiniz): ……..……

20- Çocuğunuz okula gidiyor mu?
1( ) Evet
2 ( ) Hayır

21- Çocuğunuzun hekim tarafından tanı konmuş bir hastalığı var mıdır?

1 ( ) Hayır belirtiniz):

2 ( ) Evet (Lütfen belirtiniz): ……

22- Çocuğunuzun herhangi bir besine karşı intoleransı veya alerjisi var mıdır?
1( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen belirtiniz): ……

23- Çocuğunuzun vücut ağırlığı (kg): ……

24- Çocuğunuzun boy uzunluğunuz (cm): ……

25- Çocuğunuz toplam kaç ay anne sütü aldı? ……

26- Mama kullandınız mı?
1 ( ) Hiç kullanmadım
2 ( ) Evet …… ay ile …… ay arasında kullandım.

27- Emzirmeyi sonlandırırken herhangi bir sorun yaşadınız mı?
1 ( ) Evet
2 ( ) Hayır

28-Emzirmeyi sonlandırırken ne tür bir yöntem kullandınız?

…….

29- Tamamlayıcı beslenmeye (ek besinlere) hangi ay başladınız?
.....

30- Tamamlayıcı besinlere (ek besinlere) başlarken herhangi bir sorun yaşadınız mı?
1( ) Hayır
2 ( ) Evet sorunu (Lütfen ……

31- Çocuğunuz günde kaç ana ve ara öğün tüketir? ……ana öğün …… ara öğün

32- Çocuğunuzun öğün saatleri düzenli midir?
1 ( ) Evet tanımlayınız):
2 ( ) Hayır

33- Çocuğunuz öğün atlar mı?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen nedenini belirtiniz): ……

34- Çocuğunuzun (okul harici) ev dışında (restoran, lokanta, vb) öğün tüketme sıklığı nedir?
1 ( ) Hiç
2 ( ) Ayda 1 defa
3 ( ) 15 günde 1 defa
4 ( ) Haftada 1-2 defa
5 ( ) Haftada 3-4 defa
6 ( ) Haftada 5'den fazla

35- Çocuğunuzun beslenmesi sırasında öğürme/kusma davranışı var mıdır?
1 ( ) Evet
2 ( ) Hayır

36- Çocuğunuzun beslenmesi sırasında boğulma veya yutma korkusu var mıdır?
1 ( ) Evet
2 ( ) Hayır

37-Çocuğunuzun iştahı sizce nasıldır?
1 ( ) Çok kötü
2 ( ) Kötü
3 ( ) Orta
4 ( ) İyi
5 ( ) Çok iyi

38- Çocuğunuzun yemeyi reddettiği besinler var mıdır?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen hangi besinler olduğunu belirtiniz):
……

39- Çocuğunuzun belirli görünüm, tat veya dokuya sahip yiyecekleri reddeder mi?
1 ( ) Hayır
2 ( ) Evet (Lütfen hangi besinler olduğunu belirtiniz):
……

40- Kardeşi varsa yemeyi reddettiği besinler var mıdır?
1 ( ) Hayır

2 ( ) Evet (Lütfen hangi besinler olduğunu belirtiniz):
……

Ek 3. Çocuk Besin Reddi Ölçeği (ÇBRÖ)

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Seçicilik					
Çocuğum belirli besinleri kıvamı nedeniyle reddeder.					
Çocuğum tabağındaki besinleri ayrıştırır.					
Çocuğum tadına baktıktan sonra belirli besinleri reddeder.					
Çocuğum bugün bir besini yerken yarın aynı besini reddedebilir.					
Neofobi					
Çocuğum bazı besinleri fazla miktarda yiyebilir ve diğerlerini tamamen reddedebilir.					
Çocuğum sürekli tanıdığı besinleri arıyor.					
Çocuğum yeni besinlere şüpheyle yaklaşıyor.					
Çocuğum yalnızca tanıdığı besinleri sever.					
Çocuğum yeni besinleri tadına bile bakmadan reddeder.					
Çocuğum sevmediği bir besine temas ederse yeni bir besinin tadına bakmayacaktır.					

Ek 4. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

	Her zaman böyledir	Çoğunlukla böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
Demokratik Tutum					
Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					

Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
Otoriter Tutum					
Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
Çocuğuma karşı sabırsızım.					
Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
Çocuğumla aynı fi kirde olmadığımız zaman, benim fi kirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım					
En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
Koruyucu Tutum					
Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					
Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
İzin Verici Tutum					
Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					

Çocuğumu şımartırım.					
Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımdan herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					

Ek 5. Yetişkinlerde Seçici Yeme Anketi (YSYA)

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Yemeklerin belirli şekilde sunulmasını tercih ederim.	1	2	3	4	5
2. Hafif bile olsa ağızda buruk tat bırakan besinleri (kakao, ıspanak, greyfurt gibi) tüketmem.	1	2	3	4	5
3. Belirli renkteki yiyecekleri tüketmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
4. Genel beslenme düzenimde bazı besin grupları yer almaz.	1	2	3	4	5
5. Genellikle yemek yemekten daha önemli işlerim olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
6. Ekşi yiyecekleri tüketmem.	1	2	3	4	5
7. Belirli besinleri gördükten veya yedikten sonra tiksinir, ağlar veya öğürürüm.	1	2	3	4	5
8. Yeni yiyecekleri denemeyi sevmem.	1	2	3	4	5
9. Öğün atlarım.	1	2	3	4	5
10. Yemek usulüne uygun hazırlanmadığında/pişirilmediğinde üzülürüm veya hayal kırıklığına uğrarım.	1	2	3	4	5
11. Çok az çeşit yiyecek tüketirim (10 çeşitten daha az)	1	2	3	4	5
12. Yiyeceklere hemen şüpheyle yaklaşırım ve çoğunu dikkatlice inceleme gereği duyarım.	1	2	3	4	5
13. Yemekleri belirli sırayla tüketirim.	1	2	3	4	5
14. Bir yiyeceğe başkasının dokunduğunu görürsem o yiyeceği yemem.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : TÜRKAN Merve

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans		
Lisans	X	14.07.2020
Lise		

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2 Yıl 6 Ay	Oxford Turca Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Özel Eğitim Uzman Öğretici

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Hobiler

Resim yapmak